היינטיגער נומער האלט 8 זייטען

№ 292 Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem. פרייז 20 גראשען **Lodzer Tageblat**

לאדזשער טאגעבלאט

| 21-טער יאהרגאנג | **16** grudnia 1928 r. | זונטאג, ג׳ טבת תרפ״ט | רעדאקציע און אדמיניסטראציע: פיעטריקאווער 26. טעלעפאנען: פון רעדאקציע 57, פון אדמיניסטראציע 47 |

W dniu 15 grudnia r. b. zmarł po długich i ciężkich cierpieniach

B. P.

Dr. KAROL
POZNAŃSKI

przeżywszy lat 68.

Wyprowadzenie zwłok nastąpi w poniedziałek, dnia 17 grudnia r. b. o godz. 12 w poł. z mieszkania na cmentarz starozakonnych, o czem zawiadamiają krewnych, przyjaciół i znajomych.

Pogrążeni w głębokim smutku

Żona, synowie, synowa i rodzina.

ערשיטערט צוליב׳ן טויט פון אונזער ליבען און אונפערגעסליכען שוואגער

נ״ע מאריץ בערגמאן

דריקט אויס דעם טיפסטען ביילייד דער שווער געטראפענער פרוי און פאמיליע

הארי קאסריל־וויטש און פרוי.

W dniu 15 b. m. zmarł

Dr. Chem.

KAROL POZNAŃSKI

długoletni członek zarządu szpitala starozakonnych fund. małż. Poznańskich w Łodzi.

W zmarłym szpital stracił ofiarnego i oddanego szpitalowi opiekuna.

ZARZĄD

בעקאנטמאכונג.

דער קאלאניאל-קליינהענדלער-פעראיין

צעגעלניאנא 15

מאכט בעקאנט זיינע מיטגלידער, דאס אויפ׳ן סמך פון דער ערלויבניש פון דער פינאנץ-קאמער נעהמען מיר אן פון היינט אן

איינצאהלונגען אויף פאטענטע אויפ׳ן יאהר 1929.

בעמערקונג: מיר מאכען בעקאנט, דאס ה׳ וויינבערג איז פון 1/12 נישט מעהר טעטיג אלס סעקרעטאר פון פעראיין.

נאך לאנגע און שווערע ליידען איז פרייטאג, דעם 14. ד. ח. געשטארבען אין עלטער פון 68 יאהר און דעמזעלבען טאג געקומען צו קבורה

אברהם ב״ר משה ז״ל
טישבעראוויטש

פריינד און עם טיילען מיט אין גרויס צער

פרוי, זיהן, טעכטער, שוועסטער, שנירם, איידעמס און אייניקלעך.

„מלביש ערומים".

די פערוואלטונג מאכט בעקאנט, אז זונטאג, ד. 16. ד. ח. 4 נאכמ. קומט פאר אין לאקאל פון האנדווערקער-קלוב (פאלודניאווא 4)

א בעקליידונג
פון 200 ארימע קינדער,

צו וועלכער מיטגלידער און סימפאטיקער ווערען איינגעלאדען ביישטייערן די בעקליידונג.

די פערוואלטונג פון

„מלביש ערומים".

לאדזשער לאמבארד

את משפחת ברגמן לרגלי מות עליהם בעלה ואביהם ידידי וחברי הבלתי נשכח

נ״ע
משה צבי ברגמן

הנני מביע את השתתפותי הכי עמוקה.

זאב שפס.

Dr. med. M. Goldfarb

זאווארזקא 18. טעלעפאן 10-53.

הויט- האר- און געשלעכטס-קראנקהייטען

ווידער א בעסטיאלישער מארד אין לאדז

דער ערמארדעטער איז דער היגער אנגעזעהענער הויז-ווירט

מיכאל קרול פון זאוואדזקא 36

א קאנאנעק פון זיין דינסט-מיידעל האט איהם ד'רשאסען אין קארידאר פון זיין אייגענער וואוינונג.

ווייל ער האט איהם געשטערט זיך צו „ווייל'ען" מיט זיין שכור'ער „כלה" ביי איהם אין הויז

די דינסט האט אויסגעגעבען דעם נאמען פון מערדער

די לאדזער בעפעלקערונג, וואס שטעהט נאך אונטער'ן רושם פון'ם גרויזאמען מארד פון די מישערס אויף פעטריקאווער גאס, אין נעכטען ארום 10 אזייגער ווידער דערציטערט געווארען פון א פרישען מארד און צעגמער שטאט. דאס מאל איז דער מארד פארגעקומען ביי גאנץ אנדערע בעדינגונגען און דער ערמארדעטער איז א יוד, דער רייכער הויז-בעזיצער פון זאוואדזקא 36 און אלטע ערשטער מאי 15, ה' מיכאל קרול א יוד פון 72 יאהר אנ'אלמן.

ה' מיכאל קרול האט פערנומען א דירה פון 5 צימערן אויפ'ן ערשטען שטאק אין פראנט פון זאוואדזקא 36. צוזאמען האט ער דארט מיט זיין זוהן נתן.

זייט א יאהר האט ביי איהם אין הויז געדינט א געוויסע וויקטאריא קוקולסקא, א 29-יעהריגע משרתת. וואס האט געפיהרט די ווירטשאפט אין שטוב.

נעכטען אווענד איז דער אלטער קרול ווי געוועהנליך אהיימגעקומען ארום נײן אווענד. אריינקומענדיג אין קארידאר, האט ער בעמערקט, אז אין קיך איז פינסטער. נאר אין דעם צימער פון משרתת איז ליכטיג. מיינענדיג, אז זי שלאפט, איז ער אריינגעגאנגען פרעגען פאַרוואס זי האט זיך אזוי פריה געלייגט. אריינקומענדיג אבער צו איהר און צוזעהר האט ער זי בעמערקט מיט אנ'איינקאנטען פערשוין און א זעהר דראמאטישער פאזע. שטארק אויפגערעגט פון דער מעשה, האט דער אלטער אנגעהויבען צו זידלען די דינסט, פארוואס זי נעמט אריין צו איהם אין שטוב פרעמדע מאנסבילען און נעדראהט מיט אנ'איזאגטירן. אויב דער פערשוין וועט נישט תיכף אוועקגעהן. דער אונבעקאנטער נפש איז געווארען שטארק אין כעס, וואס דער אלטער שטערט איהם צו פערברענגען מיט זיין „קאכאנקע", ער האט ארויסגעכאפט א רעוואלווער און א געשריי געטון, אז ער וועט איהם דערשיסען. ה' קרול האט זיך דערשראקען און געוואלט ארויסלויפען פון שטוב אויף די טרעפ. דער פערשוין איז איהם נאכגעלאפען אין קארידאר און ווידער ה' קרול האט בעוויזען אויפצומאכען די טיר האט ער איהם אריינגעשאסען א קויל אין קאפ. ה' קרול איז אנידערגעפאלען א טויטער אויף דער ערד.

דעם שאס האט קיינער נישט געהערט און קיינער פון די שכנים האט קיין אהנונג נישט געהאט, וואס פאר א בלוטיגע דראמע עס האט זיך אפגעשפילט אין הויז. ערשט אין א שעה ארום איז אנגעקומען ה' קרול'ס זוהן, נתן. ער האט רוהיג געעפענט די טיר, אויפגעהאנגען דעם פאלטען אויפ'ן הענגער און קארידאר און געוואלט אריין צו זיך אין צימער. פלוצלינג האט ער זיך אנגעשטויסען אין עפיס א ווייכער זאך. איהם איז עס אויסגעקומען משונה'דיג און ער האט ארויפגעדרעהט די עלעקטריע. ער האט געזעהען א קוק און פון זיין ברוסט האט זיך ארויסגעריסען א מורא'דיג געשריי, זיין פאטער ליגט אין א פערגליווערטער קאלט ביי בלוט טויט אויף דער ערד.

אויף דעם הארצרייסענדען געשריי זענען זיך צונויפגעלאפען די שכנים און מ'האט תיכף ארויסגערופען די פאגאמאטיע, וועלכע איז טאקע אין א פאר מינוט ארום אנגעקומען. די דאקטוירים פון פאגאטאוויע ראווימש און מילקע האבען אבער פעסטגעשטעלט, אז גם איז שוין לויטער נישטא וואס צו ראטעווען, ה' קרול איז טויט.

בינו לבינו האט מען אויך בעמערקט, אז די דינסט ליגט אין א בעוואוסטלאזען צושטאנד אויף איהר בעט אין'ם משרת-צימער. מענשען האבען שוין געמיינט, אז זי איז אויך ערמארדעט און מ'האט דא צו טון מיט 2 קרבנות. באלד האבען אבער די דאקטוירים פעסטגעשטעלט, אז עס איז איהר גארנישט, זי איז בלויז זעהר שטארק אנגע'שכור'ט.

דערוויל איז אנגעקומען דער' פראקוראר שמידט מיט פארשטעהער פון דער פאליציי, וועלכע האבען זיך תיכף גענומען צו דער אויספארשונג. די דאקטוירים האבען פעסטגעשטעלט, אז דער מערדער האט צוגעשטעלט דעם רעוואלווער צו דער שלייף פון דעם קרבן און אזוי איהם דערשאסען. דאס האבען זיי געדרונגען דערפון, וואס אונטער דער הויט ביי דער וואונד האט זיך געפונען א ביסעל פולווער פון דער קויל.

די פארשטעהער פון אויספארשונגסאמט האבען געווארט ביז די דינסט האט זיך אויסגעניכטערט. ווען זי איז אויפגעקומען, האט זי תחילת געמאכט אנ'אנשטעל, ווי זי געדענקט גארנישט, וואס דא איז פארגעקומען און ערשט ווען מ'האט זי גענומען אויפ'ן צומבעל, האט זי דערצעהלט, ווי אזוי דער מארד איז פארגעקומען און ווער עס איז דער מערדער.

עס איז תיכף אונטערגענומען געווארען אנ'ענערגישע אויספארשונג צו כאפען דעם מערדער און עס איז צו האַפען, אז נאר אין משך פון איינציגע שעה וועט ער זיך שוין געפונען אין די הענד פון דער פאליציי.

—0—

שווינדלערישער מארד

צוליב 50 גראשען

(§) פריימאג צונאכטס איז אין דער וואוינונג פון א געוויסען קאטשמארעק, וואס וואוינט אויף מיצקעוויטש נאס 4 אין באלוט, פארגעקומען א פרעהליכע הוליאנקע, בעת וועלכער מען האט געמאכט א היבשע כוסה. אז דער ווירט האט שוין געהאט אויסגעלעדיגט די קעשענעס, האט ער איינגעלאדען די געסט צו שיקען נאך א פריש ביסעל משקה. דערויף האט יעדער געגעבען צו 50 גר. בלויז איינער ראמאן טין פון ביזונא 36 האט ערקלערט, אז ער האט ביי זיך קיין געלד נישט און ער בעט אויסלייגען פאר איהם און ער וועט אפגעבען. דאס האט נישט דערלאזט אנ'אנדער גאסט מיט'ן נאמען גאגלובסקי. טין האט זיך דערפון געפיהלט בעליידיגט און דערלאנגט דעם לעצטען א פאטש אין פנים. עס האט זיך געמאכט א געשלעג, אבער דעם ווירט איז צום סוף געלונגען זיינע געסווילדעוועטע געסט איינצושטילען, אבער נאר אויף א וויל, ווארום זאגלובסקי האט אין געהיים פערטראכט א נקמהפלאן. און בעת די געסט זענען זיך פונאנדערגעגאנגען, האט ער אין קארידאר אפגעווארט טינ'ען און איהם פערזעצט א מעסער אין פלייצע. דערויף איז דער מערדער אנטלאפען אהיים און זיך רוהיג געלייגט שלאפען. דעם שווער-פערוואונדעטען טין האט מען אין א גוסס'ן צושטאנד אפגעפיהרט אין שפיטאל. די דאקטוירים האבען פעסטגעשטעלט, אז דאס מעסער האט ביי איהם איבערגעשניטען די לונג. דעם מערדער האט פאליציי פון שטוב ארויסגענומען און א געשמידטען אין קייטען איהם אפגעפיהרט אין תפיסה.

—0—

די פערוואלטונג „בני ציון" מאכט בעקאנט אז היינט, זו טאג, 16/12 6 אין אווענד קומט פאר א פייערליכע הזכרה צו די שלושים פון

דוב ה"ר מיכאל ז"ל

אין לאקאל פון בית הכנסת "שערי ציון" רזנאיווסקא 7 מיט אנטייל פון א בערימטען חזן, מספיד זיינו וועלעו ה"ה ערליך און ראפינאוויטש אלע חברים און סימפאטיקערווערען געבעטען צאלרייך צו קומען די פערוואלטונג

זאל „פילהארמאניע" 20 נארוטאוויטש 20

דאנערשטאג, ד. 27. דעצעמבער. 30 8 אווענד, קומט פאר א גרויסער

פייערליכער אווענד

לכבוד דעם בעריהמטען, פאפולערען און בעליבטען העברעאיש-יודישען דיכטער

ז. שניאור

איינצעלהייטען אין די ווייטערדיגע אנאנסען.

א פארבער-מייסטער

בעקאנט אין דער גארן-זיידע, לויזע זוכט א פאסטען פאר געהאלט אדער אלס שותף צו אנ'איינגעארדענטע פארבעריי מיט ערשטקלאסיגע רעפערענצען צו ווענדען זיך

Kaminski Konstantynowska 42 dla A, Goldberga

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאקטוירים ספעציאליסטען

זאוואדזקא 1.

נאר פאר וועגערישע הויט-קראנקהייטען און מענערשוואכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אוראלאגישע און נערווען-קראנקהייטען.

קווארץ לאמפ-עלעקטרישער הייל-קאבינעט-קאסמעטיק

טעגליך פון 8 א זייגער ביז 9 אווענד

זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג

בעזונדער ווארטע צימער פאר פרויען

וויזיט 3 זלאטעס

לעזט און אבאנירט

– דאס –

לאדזער טאגעבלאט

Zakłady Przemysłowe

KRYSEK i Ska

ווארשא

עמפפעהלט בעקאנט פון זייער גוטסקייט אויסארבייטונגען:

צוקער-ווארעג

שאקאלאדען

מארמאלאדען

פרוכט-זאפטען

וואפלעס

הערבאטניקעס

בישקאפטען

גריכישע כאלווע

ווי אויך אויסגעצייכענטען טעע און קאקאא

פון אייגענער פאקעריי.

צו בעקומען אין אלע פרוכט- און קאלאניאל-געשעפטען.

Miejski Kinematograf Oświatowy

Wodny Rynek, Tel. 18-26.

Od wtorku dnia 11-go do poniedziałku dnia 17 grudnia 1928 r wł.

Dla Dorosłych Dla Dorosłych

KSIĄŻE KRWI

(MONSIEUR BEAQCAIRE)

Dramat w 10-ciu aktach w roli głów.: Bebe Daniels i Rudolf Valentino.

Dla młodzieży:

ZDOBYWCY OCEANU

Dramat w 10-ciu aktach podług powieści Dennisona Clitta.

אל תתהלל ביום מחר

כי לא תדע מה ילד יום.

לייג נישט אפ אויף מארגען

נאר אז דו דארפסט ערלעדיגען סאנדאוונע זאכען זאלסטו גלייך קומען צו לויפען אין ביורא

17 פיעטריקאווער 17

52 זאכאדניא 52

וואו ס'ווערט ערלעדיגט און געוויסענהאפט געשריבען לויט'ן אוסטאוו אלערליי בישעס, קלאוזולעס, זאבעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, אפעלאציעס, ציווילע און קארנע אפאזיציעס, אדוואלאניעס, רעקורסען וועגען דירה אין אורזשאנד-ראזיעמטשי, וועגן פעספר אין קאמיסאריאט-רושאנדו און אלע פאליצייבעצירקען, אקטען אינטערציזיעס, אקטען דאראווי נעס, קארנע ספראוועס, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען. ספעציאליסט אין שותפות-אקטען. מיט אכטונג

י. מאנעלא רעכט-קאנסולענט

Dr. med. J. LUBICZ

ORTOPEDA

גראנסקא 28, טעל. 41-46

ספעציאליסט פון ביינער און געלענקע-קראנקהייטען :—: פערקרימונגען פון פלייצעס און גלידער. :—:

אייגענע פראצאוניע

פון זעמטליכע ארטאפעדישע אפאראטען: ווי וואקלאדקען געגען פלאטפוס, קינסטליכע פיס, ארטאפעדישע גארסעטען א. ז. וו. נעמט אן פון 5—7

Dr. Wołkowyski

צעגיעלניאנא 25

טעלעפאן 26-87

ספעציאל-ארצט פאר הויט- וועגערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע. אלע-ארט אנאליזע נעמט אבעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען.

ן פון 8—10, 12 - 2 און 4—8 אווענד.

בעזונדער ווארטע-זאל פאר פרויען.

Dr. Różaner

ספעציאליסט פאר הויט-וועגערישע קראנקהייטען און מיינער-שוואכע.

הײלונג מיטן ווארקי-שטראהלען און דיאטעריע

Dzielna 9 (Narutowicza) 28-98 טעל.

פון 8—10, 5—8, פרויען 3—4.

KRYNICA

Pensjonat „Kryniczanka"

TELEFON nr. 6.

Właściciel Maksymiljan Buchband

Punkt zborny żydowskiej inteligencji. „Kryniczanka" bezprzecznie uznany jako najelegantszy żydowski pensjonat

Otwarty z dniem 15 grudnia

na sezon zimowy

i prowadzony pod osobistem kierownictwem właściciela. Kuchnia wykwintna. Pokoje pierwszorzędnie urządzone. Ciepła i zimna woda bieżąca, centralne ogrzewanie, telefon, radjo, łazienki, fryzjer warszawski. Ceny umiarkowane. Własny autobus przy każdym pociągu odwozi bezpłatnie P. T. Gości z dworca do pensjonatu bez zobowiązania zamieszkania w pensjonacie. Bagażem na dworcu opiekuje się również personel pensjonatu bezpłatnie.

Dr. med. M. Heller

ספעציאליסט פאר הויט- און וועגערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע

נ. ווריקע 2, טעל. 79-89

נעמט אן ביז 10 פריה, און פון 4—8 אווענד

פאר פרויען פון 4—5 נאכמ.

פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע פרייזען

Dr. med Adam BENDER

Przejazd 30, Telef. 54-68.

ספעצ. פאר אינערליכע און הארץ-קראנקהייטען

8500 נעמט אן פון 5—7 נאכמיטאג.

Dr. med. J. BETTE

צוריקגעקעהרט

ספעציאליסט פאר אינערליכער און קינדער-קראנק

Piotrkowska 6, tel. 44-95

נעמט אן פון 8 ביז 11 און פון 4 ביז 6 אווענד

Dr. med I. Silberstrom

ספעציאל-ארצט פאר הויט און וועגערישע קראנקהייטען מענער שוואכע און קווארץ-לאמפען

11 ZIELONA 11

צוריקגעקעהרט

נעמט אן פון 4 ביז 8 אוו. זונטאג פון 9 ביז 1 מיטאג.

פאר אונבעמיטעלטע הייל-אנשטאלט-פרייזען.

Dr. med. A. Mazur

ספעציאל-ארצט פאר אויערן, נאז און האלז-קראנק ווי אויך שטים און שפראך-פעהלער

האט זיך איבערגעצויגען אויף

פיאטרקאווסקא 65

אריינגאנג אויך דורך פיעטריק. 46) טעל. 66-01

Dr. Niewiażski

האט זיך איבערגעצויגען

אויף אנדזשעיא 5, טעל. 59-40

נעמט אן פון 8—10 פריה און פון 5—9 אווענד.

ספעציאל-ארצט פאר סיפיליס, טריפער און מענערשוואכע בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען.

פאר דאמען ספעציעלער ווארטע-זאל

די צארישע בעגרענצונגען געגען יודען אין פוילען קענען נישט ווערען אנגעווענדעט

זיי זענען אפגעשאפט געווארען דורך דער קאנסטיטוציע—ערקלערט דער יוסטיץ-מינ. פאר דער בודזשעט-קאמיסיע

מכח דעם אנטיסעמיטישען ביולעטין וועלען מיר זיך אדורכרעדען אונטער 4 אויגען, ווייל ביידע זענען מיר געווארען קאמפראמיטירט.— מיט די ווערטער ווענדעט זיך וויצע-מיניסטער וויסאצקי צום דעפוטאט ראזמארין

וואַרשאַ (טעלעפאניש) אויף דער פרייטאג'דיגער זיצונג פון דער בודזשעט קאמיסיע האט דער וויצע-מיניסטער ה' וויסאצקי אפעלירט צו דער קאמיסיע, אז מ'זאל נישט מאכען קיין שום ענדערונגען אין בודזשעט פון אויסערן-מיניסטעריום. דערביי האט ה' וויסאצקי געענטפערט אויף א ריי פאראווארפען פון אנפראגען, וואס זענען געמאכט געווארען אויף'ן חשבון פון דאזיגען מיניסטעריום. רעדענדיג וועגען אנטיסעמיטישען ביולעטין, וואס איז ארויסגעגעבען געווארען דורכ'ן אויסערן-מיניסטעריום, וויבאלד וועלכען עס האט גערעדט דעפ. ראזמארין, האט וויצע-מיניסטער וויסאצקי געזאגט: „מכח דעם ענין וועגען דעם בעקאנטען ביולעטין, וועלכען עס האט דא איבערגעלייענט דעפ. ראזמארין, וואלט איך וועלען זיך אדורכרעדען מיט איהם אונטער 4 אויגען, ווייל ביידע זענען מיר אין דער זאך קאמפראמיטירט" (פרעהליכקייט)

ביים בעהאנדלען דעם בודזשעט פון יוסטיץ-מיניסטעריום, האט דעפ. פאדאסקי (בעזהע) פארלאמיזירט מיט'ן דעפ. הארטגלאס, וועלכער האט קריטיקירט דאס יוסטיץ-מיניסטעריום הלמאי עס ווערען נאך ביז'ן היינטיגען טאג אנגעווענדעט לגבי די יודישע בירגער די אמאליגע צארישע בעגרענעצונגען.

אלע בעגרענעצונגען — האט געזאגט דעפ. פאדאסקי, זענען דורך דער קאנסטיטוציע אפגעשאפט געווארען. אבער על פי טעות קאן זיך טרעפען, אז מען זאל נאך ערגיץ-וואו ציטירען פון אלטען געזעץ.

דערויף האט גענומען א ווארט מיני. מייששאוויטש, וועלכער האט אין סוף פון זיין רעדע זיך ארויסגעזאגט אויף פאל-גענדען אופן וועגען די געזעצען און פארשריפטען, וואס בעגרענעצען די רעכט פון דער יודישער בעפעלקערונג.

„מ'האט געזאגט, אז די אנטי-יודישע געזעצען ווערען נאך אנגעווענדעט. לויט מיין מיינונג, זענען עס טויטע אותיות און אזוי איז אויך די מיינונג פון הער-סטען געריכט, וואס עס איז פאר מיר פערפליכטענד. אויב אין מיניסטעריום פון אינער-רעפארם, צי אין אינערן-מיניסטעריום זענען געווען פאלען, ווען מ'האט דאס אנערקענט, בין איך דער-פאר נישט פעראנטווארטליך. אין דער קאמיסיע בנוגע די דאזיגע געזעצען וועל איך זיך בעמיהען צו שיקען אונזערע בעסטע יוריסטען".

מארשאל-גרופע וועט שאפען 25 מיל. דאלאר פאר ארץ-ישראל

פוילען וועט האבען 15 נישט-ציוניסטען אין דער „יוד. אגענץ"

לעמבערג. (טעלעגראפיש) דער קארעספאנדענט פון „ימא" האט געהאט א געשפרעך מיט'ן מיטגליד פון דער אלוועלטליכער ציוניסטישער עקזעקוטיווע פראפ. בראדעצקי, וועלכער ווילט איצט אין לעמבערג. פראפ. בראדעצקי האט ערקלערט, אז די מארשאל-גרופע אין אמעריקא האט בעשלאסען צו שאפען בקרוב א פאנד פון 25 מיליאן דא-לאר צו שטיצען די לאנדווירטשאפט און די שטאטישע ארבייטען אין ארץ-ישראל דאס געלד האט זיך אונטערגענומען צו-שאפען ד"ר פרענקעל, דער מיטגליד פון דער עקספערטען-קאמיסיע. ווייטער האט ד"ר בראדעצקי ערקלערט, אז די הכחשה פון לארד מעלטשעט, אז ער זאל נישט האבען סובסקריבירט א האל-בען מיליאן דאלאר פאר דער „פאלעסטינא עקאנאמיק קארפאריישאן" איז נאר נוגע דער פארמעלער זייט. פאק-טיש אבער האט שוין לארד מעלטשעט אדורכגעפיהרט די סובסקריפציע פון א האלבען מיליאן דאלאר פאר דער דער-מאנטער געזעלשאפט. בנוגע דער יודי-שער אגענץ האט געזאגט פראפ. בראַ-דעצקי, אז אויף דער לעצטער זיצונג פון דער ציוניסטישער קאמיסיע איז בע-שלאסען געווארען, אז צום פלענום פון דער אגענץ זאלען געהערען צוויי-הונ-דערט מיטגלידער. פאר פוילען זענען רעזערווירט 15 פלעצער פאר נישט-ציו-ניסטען.

די ערשטע זיצונגען פון דער „יודי-שער אגענץ" וועלען פארקומען תיכף נאכ'ן שלוסען דעם 16-טען ציוניסטישען קאנגרעס. די זיצונגען פון דער אגענץ וועלען אפילו פארקומען אין דעמזעלבען בנין, וואו עס וועט אפגעהאלטען ווערען דער ציוניסטישער קאנגרעס.

נייער נציב העליון אויף א בעזוך אין עבר הירדן

ירושלים, 15. דעצ. (ימא) לארד טשענסעלאר האט געמאכט אן אפיציע-לען בעזוך אין דער הויפט-שטאט פון עבר הירדן אמאן. דער קעניג עמיר אב-דולא, האט געמאכט דעם נציב העליון פון ארץ-ישראל א פייערליכען קבלת-פנים. דער פארזיצענדער פון קאנגרעס פון דער נאציאנאלער אפאזיציע האט דערלאנגט דעם לארד טשענסעלאר א מעמאראנדום, אין וועלכען עס ווערט פראטעסטירט געגען דעם, וואס דער ענגלישער רעזידענט מישט זיך אין די ענינים פון עבר הירדן. דער מעמאראנ-דום פאדערט אויך איינצופיהרען א לעגי-זלאטיווען-ראט אין עבר-הירדן.

דער אנטיסעמיטיזם פערגיפטעט די נשמה פון פאלק

רומענישער בילדונגס-מיניסטער פאדערט צו קעמפען געגען אנטיסעמיטיזם

בוקארעסט, 15. דעצ. (ימא) אויף א פערזאמלונג פון די פיהרער פון דער פויערים-פארטיי האט דער רומענישער בילדונגס-מיניסטער גערופען די פיהרער פון דער פארטיי אונטערצונעמען אן ענערגישען קאמף געגען אנטיסעמיטיזם. „אין דער ערשטער רייה — האט גע-זאגט דער מיניסטער — דארף מען בעקעמפען דעם אנטיסעמיטיזם, וואס ווערט געפיהרט צווישען די פויערים-מאסען, מחמת די אנטיסעמיטישע בע-וועגונג איז פאליטיש נאריש און זי פערגיפטעט די נשמה פון פאלק.

די צייט איז קורץ

יס געהט צום ס"זאָ, וועלכע יהר ברויכט איינצוקויפען פערשידענע קאסמעטיק ווי

פודער, זייפען, פערפום

א. אַ. וו. טא געדענקט, דאס די איינציגע קוועלע וואו איהר בעקומט צו

שפאט ביליגע פרייזען

נאר איז דער פערפומעריע

S. BUCHWEITZ, Łódź, Piotrkowska 22.

Tel. 31-43.

בעמערקונג: יעדער קויפער בעקומט גראטיס עטוואס איבערראשענדעס.

מעכאנישע ווארשטאטען

„URSUS" Sp. Akc.

Zarząd ul. Skierniewicka 27/29 w Warszawie, tel. 11-84 i 171-06

פערטרעטער אויף לאדז און לאדזער וואיעוואדזטווע:

HENRYK BUCZYNSKI, Łódź, Piotrkowska 112

לאסט-אויטאמאבילען

— גענצליך אויסגעפיהרט אין לאנד. —
אידעאל צוגעפאסט פאר אונזערע וועגען

גינסטיגע צאהל-בעדינגונגען

אויפ'ן פערלאנג
פרייזקוראנטען און פראספעקטען.

צוליב'ן פיהצייטיגען טויט פון אונזער ליבען שעף
נ"ע
מאריץ בערגמאן
דריקען מיר אויס דער שווערגעטראפענער פאמיליע אונזער טיפסטען מיטגעפיהל
דאס פערסאנאל פון דער פירמע
„עוועלינא".

פריוואטע טאנץ שולע
פון די נייהסטע טענץ
דיפל. לעהרער י. וויינטרויב
נעמט אן איינשרייבונגען אויף איינצעלנע לעקציעס ווי אויך אין קאמפלעטען יעדען טאג פון 10 פריה ביז 10 אוו.
44 קילינסקיגאס 44
2-טער הויף פארטער
די לעקציעס קימען פאר אונטער דער פערזענליכער לייטונג פון י. וויינטרויב
בעמ. אסיסטענט — רוטינירטער טענצער זשאן-טינג.

med. Dr. Ludwik Rapeport
P. Narutowicza 25 (רויזילגנס) Tel. 44-1
ספעציאליסט פון נירען, בלאזע און האַרן-סעקסואַלע קראנקהייטען

ד"ר לודוויג פאלק
נאווראט 7, טעל. 28-07.
ספעציאליסט פאר הויט- און געשלעכטס-קראנקהייטען

אויפרוף צו דער לאדזער יודישער בעפעלקערונג!
אזוי ווי דער פעראיין „הכנסת חתנים וכלות" נויטיגט זיך אין מאטעריעלער הילף, ארדנען מיר איין
א בלימעל-טאג
אויף דינסטאג, דעם 8/XII. אין נאמען פון אלע נויטבעדערפטיגע בעטען מיר אנגעזעהנע צו נעמען און צו לינדערן די נויט. אלע מיטגלידער ווי אויך סימפאטיקער ווערען געבעטען צו קומען היינט, זונטאג, א גאנצען טאג אין פעראיינס קאנצעלאריע אויף פיעטריקאווער 59.
יונגע. פערשרייבט אייך מאסענווייז! העלפט אונזער פעראיין!

געזעל. „אינטערנאט פאר יודישע קינדער און פערמע אין העלענובעק (גמינע ראדאגאשט)".
דינסטאג, דעם 25. דעצעמבער 1928, 4 א זייגער נאכמיטאג וועט פארקומען אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין לאדז, צעגעלניאנא 4, די יעהרליכע
אלגעמיינע פערזאמלונג
פון די מיטגלידער פון אונזער געזעלשאפט, מיט פאלגענדען סדר-היום: 1) ערעפנונג פון דער אלגעמיינער פערזאמלונג, 2) וואהלען פון א פרעזידיום צו דער פערזאמלונג, 3) דין וחשבון פון דער טעטיגקייט פאר דער צייט פון'ם 1. יאנואר 1927 ביז'ן 31. מערץ 1928, 4) בעריכט פון דער רעוויזיר-קאמיסיע, 5) בע-שטעטיגונג פון בודזשעט אויף דער צייט פון 1. אפריל 1928 ביז'ן 31. מערץ 1929, 6) בעפולמעכטיגונג אויף קויפען נייע פלעצער און בוי-אונטערנעהמונגען, 7) וואהלען פון א נייער פערוואלטונג און רעוויזיר-קאמיסיע, 8) פרייע אנטראגען.
אינ'ם פאל, אז ס'וועט נישט ערשיינען צו דער צייט די פארגעשריבענע דורך די סטאטוטען צאהל מיטגלידער, וועט די אלגעמיינע פערזאמלונג פארקומען צום צווייטען טערמין, אין דעמזעלבען טאג, אינ'ם זעלבען לאקאל 6 א זייגער אין אווענד, און וועט זיין בעשלוס-פעהיג, נישט אפהענגיג פון דער צאהל ערשיינענדע מיטגלידער.
די פערוואלטונג.

Dr. med. Albert Gotlib
ספעציאל-ארצט פאר אקושער און פר ויען-קראנקהייטען
Piotrkowska 26 — Telef. 77-50

Dr. med. Z. Datyner
בעציאליסט פאר נירען- בלאז און אורין-סרגאנען
Piramowicza 11 (פריהער פלינסקע)
Tel. 48-05.

לאדזער טאגעבלאט

די רעדאקציע געמט-אן פון 6 ביז 7 אין אוונט.
נישט בעשטעלטע מאנוסקריפטען ווערען נישט צוריקגעשיקט.

אדרעס: Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16, Skrz. poczt. 16
טעלעפאנען: פון רעדאקציע 57. אדמיניסטראציע 47.

מיר [illegible] דעם אמת בעווייזן
מיט רעאלע מעשים

ביי די איצטיגע בודזשעט-ויכוחים האט דעפ. העלער געפאדערט בפה מלא רעכט אויף ארבייט. דאס איז געווען אפשר די ערשטע רעדע פון א יודישען פארשטעהער פון „קאלא", וואס האט אויסגעדריקט מיט אמת'ער איבערצייגונג און פעסטקייט אונזערע נויטען און פאדערונגען: ערד און ארבייט פאר דער פיזארימיער יודישער בעפעלקערונג!

אומשילמונג! — דער לאזונג, וואס איז [illegible] געווארען מיט דריי יאהר צוריק פון א הויכער פאליטישער טריבונע [illegible] ה. ד. נאמבערג [illegible], נישט ווילענדיג, [illegible] לאזונג פון דער יודישער פאליטיק. דאס איז [illegible] פון א [illegible], וואס [illegible] אין לעבען.

זאל נאר די יודישע פאליטיק [illegible] אויף [illegible] (דערווייל [illegible] החחלה), [illegible] אדער אינגארי-[illegible] שוין נישט [illegible]. אויך [illegible] די צייט [illegible]. [illegible] נישט [illegible] אדער [illegible]. בעת מיר [illegible] אונזערע סא-ציאלע פאדערונגען ביי יעדער גע-לעגענהייט, [illegible] מוזען בע-[illegible], [illegible] די דאזיגע [illegible] נישט בלויז אין די אינטע-[illegible] פון די יודען, נאר אויך אין די [illegible] פון דער מלוכה.

דער [illegible] האט אויף א [illegible] צום סיים און [illegible] מיט גרויס [illegible] ארבייט: „ווען מיר וואלט אויסגע-[illegible] צו אויפהערען ארבייטען, וואלט [illegible] מעהר נישט געקאנט לעבען". נאך [illegible] האט ער ביים עפענען די [illegible] אין קראקא גע-[illegible]. [illegible] נישט מעהר און נישט [illegible]: „[illegible] עס ארבייט נישט, דער [illegible] נישט ריין רעכט צו לעבען".

[illegible] א [illegible], וואו דער פרעמיער האט [illegible] פראבלעם פון ארבייט. ווייל אהן דעם האט איצט קיין [illegible] נישט [illegible]. ווען די [illegible] פון יודען וועגען רעכט אויף ארבייט מוזען דערהערט ווערען. און אויב איצט איגנארירט מען נאך אונזערע פאדערונגען, איז עס בלויז א סימן, אז אין די רעגירונגס-קרייזען איז מען נאך נישט גענוג דורכגעדרונגען מיט אונזערע אמת'ע נויטען.

אין דעם דאזיגען פרט זענען יודען אפשר נישט ווייניג אליין אויך שולדיג. יאהרען-לאנג רעדען די אפיציעלע יודישע פארשטעהער פון די פאליטישע טריבונעס מיט אזא לשון, אז ס'קומט אויס, אז אלע יודישע צרות שטאמען פון „נומערוס קלויזוס", קאנצעסיע-גזירה וכדומה. קיינמאל האבען נאך אונזערע אפיציעלע פאליטיקער נישט אויסגעדריקט דעם גאנצען צער און צארן פון אונזער [illegible] סאציאלער [illegible] אין א בולט'ער און קלארער פארם. דעריבער זענען די דאזיגע נייע געדאנקען און פאדערונגען (אגב נאך נישט אויסגעדריקט אין דער גאנצער ברייטקייט און פערנעהם) אזוי נייע, און אפילו אונפערשטענדליך פאר אונזערע רעגירער.

וועלען אבער אונזערע סאציאלע פאדערונגען ביי יעדער געלעגענהייט פונאנדערגעוויקעלט ווערען אין זייער גאנצער פערנעהם און מיט דער נעהעריגער [illegible], וועלען זיי סוף כל סוף מוזען ארייננדרינגען אין די מוחות און אין די הערצער, און דאן וועט מען נישט קאנען מעהר אפקומען מיט סתם תשובות, אדער מיט שווייגען.

אין דער יודישער געזעלשאפט מוז זיך איצט קאנצענטרירען די ענערגיע אויף דעם סאציאלען פראגראם. צו די אבסטראקטע לאזונגען מוזען נאך אויך קומען רעאלע מעשים. די יודישע געזעלשאפט מוז קודם כל אליין אנהויבען ממשות'דיגעס טון פאר דער סאציאלער אומשילמונג (בויען מאלאניעס, פערמים, לאנדווירטשאפטליכע שולען, אויסגעפינען נייע ארבייטס-צווייגען וכדומה). מיר מוזען ווייזען מיט מעשים דער רעגירונג און דער עפענטליכער מיינונג, אויף וועלכע וועגען ס'קאן און מוז געהן די פערענדערונג פון די יודישע נויטען אין פוילען.

[illegible]

קאנקורס
פון יודישען וויסענשאפטליכען אינסטיטוט אין ווילנא

די עטנאגראפישע קאמיסיע פון יודישען וויסענשאפטליכען אינסטיטוט שרייבט אויס א קאנקורס אויף די בעסטע און רייכסטע זאמלונגען, וואס וועלען ארייננגעשיקט ווערען אין משך פון דריי חדשים, פון 16. דעצעמבער 1928 ביז'ן 15 מערץ 1929. אין דער ערשטער ריי זענען געוואונשען:

1. זאמלונגען פון פאלקס-מעשיות: פון אליהו הנביא, ל"ו'ניקעס, שרעקליכע קייסארים, חסידיש-רביישע וואונדער-געשיכטעס א. אנד. (זעה אנקעטע נ' 11, „ידיעות" פון ייוו"א נ' 22, ליטעראריש בלעטער" פון 29 יולי 1927).
2. בעשרייבונגען פון אמאליגע חתונות.
3. פורים-שפילען (אויב עס איז מעגליך — מיט נאטען).

אין קאנקורס וועלען זיך אבער אויך קענען בעטייליגען צושיקער פון אנדערע מאטעריאלען פון יודישער פאלקס-שאפונג, ווי אויך פון מוזעלע אביעקטען (מוסטערן פון יודישע געבעקסען, אלטע חפצים — למשל בשמים-ביקסלעך, פאטאגראפיעס פון שולען, מצבות א. אנד.)

די פרעמיעס זענען אזוינע:

1-טע פרעמיע: דריטער באנד פילאלאגישע שריפטען פון ייוו"א

2-טע פרעמיע: ביך: 1 — 3 פון אמעריקאנער „פנקס" פון ייוו"א.

3-טע פרעמיע: „ביי אונז יודען", זאמעל-בוך פאר פאלקלאר, רעדאקטאר מ. וואנווילד.

4-טע פרעמיע: ש. באסטאמסקי'ס עטנאגראפישע זאמעלביכער.

ביי גאר וויכטיגע צושיקונגען וועלען די פרעמיעס פערגרעסערט ווערען.

די מאטעריאלען דארפען אומבעדינגט זיין געזאמעלט און געשריבען לויט אונזערע כללים פאר זאמלער. אויב איהר האט נישט די כללים, שרייבט אונז, וועלען מיר זיי אייך צושיקען.

מיט אלע אנפראגעס ווענדט זיך אויפ'ן אדרעס:

Towarzystwo Przyjaciół Żydowskiego Instytutu Naukowego, W. Pohulanka 18. Wilno.

ZEGAREK

ZENITH

TO SZCZYT PRECYZJI

יודיש-העברעאיש
כאראקטעריסטישע דיסקוסיע אין דער בילדונגס-קאמיסיע פון לעטישען סיים

(א בריף פון ריגע, ספעציעל פאר'ן „לאדזער טאגעבלאט" — פון א. לעט.

אין דער בילדונגס-קאמיסיע פון לעטישען סיים איז די טעג פארגעקומען זעהר אנ'אינטערעסאנטע דיסקוסיע, וועלכע איז זעהר כאראקטעריסטיש פאר דער בעציהונג פון די פארשטעהער פון לעטישען פאלק צו יודישע פראבלעמען און וואס קאן אויך גלייכצייטיג דינען אלס מוסטער פון פיהרען א קאמף אויף דער יודישער גאס בנוגע פרינציפיעלע פראגען. די דעבאטע איז געגאנגען ארום דער פראגע וועגען דער לימודים-שפראך אין דער יודישער שול, וועלכע ווערט, ווי בעוואוסט, אויסגעהאלטען פון שטענדיג דורך דער מלוכה צוגלייך מיט אלע אנדערע שולען.

צוערשט איז איינשטימיג אנגענומען געווארען דורך דער בילדונגס-קאמיסיע פאלגענדע רעזאלוציע: די מלוכה און די זעלבסטפערוואלטונגען גרינדען שולען פאר יעדער נאציאנאליטעט. די לימודים-שפראך אין די שולען איז די שפראך פון דער ענטשפרעכענדער נאציאנאליטעט.

יעדעס קינד לערנט זיך אין דער שול פון דער נאציאנאליטעט, פון וועלכער זיינע עלטערן אנערקענען זיך אלס מיטגלידער. נאכדעם איז מען צוגעטרעטען צו בעהאנדלען די פראגע וועגען דער אונטערריכטס-שפראך אין די יודישע שולען.

דער פריהערדיגער סיים האט אנגענומען בנוגע דער פראגע א פונקט, אז די לימודים-שפראך אין די יודישע שולען איז יודיש און העברעאיש. און טאקע האבען עקזיסטירט און עס עקזיסטירען ביז'ן היינטיגען טאג א נעץ פון העברעאישע און יודישע פאלקס-שולען, מיטעל-שולען און קינדער-גארטענס. די דאזיגע ביידע מיטען שולען האבען געהאט די פולע רעכט און זענען אויסגעהאלטען געווארען דורך דער מלוכה.

איצט האט דער רעפערענט פון דער בילדונגס-קאמיסיע, דעפ. רעקענס (סאציאל-דעמאקראט) ערקלערט, אז ער האלט דעם פונקט פאר נישט ריכטיג, מחמת די פעדאגאגישע קאנפערענצען האבען זיך ארויסגעזאגט געגען איינהאנדירען דעם פרינציפ פון מוטער-שפראך. ער האט דעריבער פארגעלעגט אנ'אנדער רעדאקציע, דהיינו, אז „די למודים אין דער יודישער שול ווערען געפיהרט אין דער שפראך, אויף וועלכער די קינדער רעדען אין דער היים".

זעלבסטפערשטענדליך, אז אין דער דאזיגער פראגע האט זיך אנטוויקעלט א דעבאטע קודם-כל צווישען די יודישע דעפוטאטען, וועלכע זענען דערין די רעכט פערטרעטען. עס האבען געהאלטען רעדעס די דעפוטאטען לאזערסאן (צעירי-ציון) און מייזעל (בונד). זינט די דאזיגע רעדעס זענען זעהר אינטערעסאנט און געוויסערמאסען בעלעהרענד, וועלען מיר ברענגען פון זיי איינגע אויסצוגען.

דעפ. לאזערסאן: אין פריהערדיגען סיים האט דער זעלבער ה' רעקענס זיך איינגענעצט אנדערש בעצויגען צום העברעאישען שול-וועזען. איצט א פנים האבען די סאציאל-דעמאקראטען בעשלאסען איינגענעצט אונטערצושטיצען דעם „בונד" אין זיין קאמף געגען די העברעאישע שולען.

מיר לייקענען נישט, אז אין דער איצטיגער איבערגאנגס-תקופה זענען פאראן נאר ווייניג משפחות, אין וועלכע די פאמיליען-שפראך זאל זיין דער לשון פון תנ"ך. אבער מיר ערקלערען, אז עס זענען פאראן מאמענטען אין לעבען פון יעדען אויפשטעהענדען פאלק, ווען נאציאנאלע אויפגאבען שטעהען העכער פאר פשוט'ער פעדאגאגיק. איך דערמאן אייך דא מיינע הערען, אז אויך ביי אייך לעטען זענען געווען אזעלכע מאמענטען. בשעת אין די יאהרען 1918, 1919 און 1920 האבען זיך א לאך נעחיגען פון סיביר און רוסלאנד קיין לעטלאנד די פערוואיטלטע לעטען, וועמענס פאמיליען-שפראך אין רוסישען גלות איז געווען רוסיש. מה וואס האבען נעחיגען זייערע עלטערן? זיי האבען נישט געטראכט וועגען פעדאגאגיק און אינטעליגענץ זייערע קינדער אין די נאציאנאלע לעטישע שולען, ארויסגעהענדיג דערפון פון ריין-נאציאנאלען שטאנדפונקט. אויב איהר האט דאן אפגעגעבען אייערע רוסיפיצירטע קינדער אין די לעטישע שולען צוליב דעם עתיד פון אייער נאציאנאלער קולטור, דאן דארפט איהר אויך אונז פערשטעהן.

א חוץ דעם האנדעלט זיך דא ביי אונז וועגען קאנקרעטע פאקטען: מיר האבען אין לעטלאנד א נעץ פון מיטעל-שולען, פאלקס-שולען און קינדער-גארטענס מיט העברעאיש אלס אונטערריכטס-שפראך. אויב דער פארשלאג וועגען דער פאמיליען-שפראך זאל ווערען א געזעץ — וועט מען צומאכען, צו דער פרייד פון די יודישיסטען, 4 מיטעל-שולען, 13 פאלקס-שולען מיט לערך 3500 תלמידים און ארום 15 גני-ילדים'ס.

אונזערע געגנער רופען אן העברעאיש א טויטע שפראך. זיי זאגען, אז קינדער, וואס לערנען זיך אין דער דאזיגער שפראך, שטעהען אפ אין זייער גייסטיגער ענטוויקלונג. אבער זאלען רעדען פאקטען: פון 7 אבטוריענטען פון דער רינגער העברעאישער גימנאזיע האבען 6 אויסגעהאלטען גלענצענד די עקזאמענס און זענען אנגענומען געווארען אין לעטלענדישען אוניווערזיטעט.

די ריכטונג, וועלכע איך פערטרעט, קעמפט נישט געגען שולען אויף יודיש, פארוואס-זשע קעמפען אונזערע געגנער געגען די העברעאישע שולען. דאס בעווייזט, אז זיי זענען גיכער גרייט צוצולאזען יעטוועדע מוטער-שפראך אין די יודישע שולען א חוץ העברעאיש, די שפראך פון אונזער אלטער קולטור און ליטעראטור.

אויב די אירען, וועלכע זאגען זיך אפ פון דער ענגלישער מוטער-שפראך און האבען גענומען אויפלעבען זייער אלטע געלישע שפראך, ווערען נישט בעטראכט אלס רעאקציאנערען, דאן וועט זיך נישט איינגעבען פארצושטעלען אונזער העברעאיש שול-וועזען אלס מיטעל פון רעאקציע און קלעריקאליזם.

דערויף איז ארויסגעטרעטען מיט א גרויסער רעדע דעפ. מייזעל (בונד).

נעהט מען צו צו דער פראגע — הויבט אן דעפ. מייזעל — וועגען דער שפראך פון דער יודישער שול פון פעדאגאגישען שטאנדפונקט, טאר מען נישט אפעלירען מיט אזעלכע נישט-ערנסטע ארגומענטען, ווי דאס, אז די שילער פון דער העברעאישער מיטעל-שול האבען גוט אויסגעהאלטען דעם עקזאמען. איינצעלנע פאלען פון בעזונדערס בעגאבטע קינדער זאגען דא גארנישט. די פראגע דארף געשטעלט ווערען א סך ברייטער. פאר די קינדער פון די פאלקס-מאסען, וואס זייער מאטעריעלער מצב גיט זיי די מעגליכקייט צו לערנען זיך נאר אין די פאלקס-שולען און נאר א בעגרענעצטע צאהל יאהרען, איז די גרויסע פעדאגאגישע בעדייטונג פון דעם לימוד אויף דער מוטער-שפראך א צו קלארע זאך.

אבער נישט נאר פון פעדאגאגישען שטאנדפונקט פערטיידיגען מיר יודיש. פון שטאנדפונקט פון פרייער נאציאנאל-קולטורעלער ענטוויקלונג פון די יודישע מאסען איז נישטא אזא וויכטיגער פאקטאר ווי יודיש אין די יודישע שול. בעת דער גרעסטער אכטונג צו די קולטור-אוצרות, וואס זענען געשאפען געווארען אין דער העברעאישער שפראך, מוז מען דאך אנערקענען, אז דער לימוד פון העברעאיש אין די לענדער, וואו מיר וואוינען, טראגט אן אקאדעמישען, פאר געוויסע קרייזען דעקאראטיווען, כאראקטער און האט נישט קיין שאנסען צו ווערען די לעבעדיגע מאסען-מעגליכע שפראך פון דער פיל-מיליאנענער יודישער מאסע.

אין מאמענט, ווען יודיש וואלט ארויסגעשטויסען געווארען, וואלטען גובר געווען אלס לעבעדיגע מאסען-שפראכען ביי יודען, רוסיש, דייטש און נישט העברעאיש.

דער רעדנער פראטעסטירט ענטשידען געגען דעם פארוואורף, אז די יודישיסטען פערפאלגען העברעאיש. די סיטואציע איז אין לעטלאנד אזא — אז יודיש האט ביי אונז באמת שטארקערע פאזיציעס, ווי אין די שכנותדיגע לענדער, ווי פוילען, ליטא א.א.וו. אבער דער לאגער פון די יודישיסטען מוז אויסהאלטען א שטארקערע אפאזיציע מצד די העברעאיסטען, וואס שטרעבען צו דערפיהרען ביי אונז צו דעמזעלבען מצב ווי אין פוילען און אין ליטא.

מיר ווילען בכלל נישט — רופט אויס דער רעדנער — בנוגע דער לאגע פון יודישען מיעוט אין לאנד זיך ארא נעמען א משל פון פוילען און ליטא. מיר בעטראכטען דאס נישט פאר א צופאל, וואס גראד ביי אונז, וואו א דאנק דער שטארקערער פערקערפערונג פון דעמאקראטיזם אין לעבען, אין פערגלייך מיט פוילען און ליטא, איז די לאגע פון דער יודישער מינדערהייט פערהעלטניסמעסיג בעסער און גלייכצייטיג האט די דעמאקראטישע שטרעמונג אין יודישען קולטור-לעבען שטארקערע פאזיציעס. אויף קיין איין געביט פון אונזער פאליטישען לעבען ווילען מיר זיך נישט דערנעהנטערן צו דער לאגע פון פוילען און ליטא.

די אפשטימונג איבער דער פראגע האט נישט געגעבען קיין רעזולטאטען. די רעזאלוציע פון דעפ. רעקענס מכח איינפיהרען אין די יודישע שולען די מוטער-שפראך, האט בעקומען 6 שטימען. אויך די רעזאלוציע פון דעפ. אוסעס (נאצ. צענטער), וועלכע אנערקענט יודיש און העברעאיש אלס די שפראכען פון דער יודישער שול האט בעקומען 6 שטימען. פאר דעם פארשלאג האבען געשטימט אלע לעטישע בירגערליכע רעפרעזענטאנטען.

פון טרוים צו ווירקליכקייט

(ספעציעל פאר'ן „לאדזער טאגעבלאט")
פון ז. קאטער, ירושלים

איינער פון הערצל'ס שענסטע טרוימען און האפנונגען איז דאס געווען. דער מפרץ-חיפה, די עכו-בוכט, די גאנצע געגענד פון עכו מיט דעם כרמל איינגעשלאסען, זאל אריבער אין יודישען בעזיץ.

און ער האט בעגייסטערט געחלום'ט וועגען דעם, אז דאן וועט „פון עכו ביז'ן כרמל זיך ציהען איין גרויסער גארטען, און דער כרמל גופא וועט זיין בעקרוינט מיט געביידעס, וועלכע וועלען לייכטען פון ווייטען אין אלע פארבען". („אלט-נייאלנד").

און אט האט איצט הערצל'ס נביא'ישען חלום פערווירקליכט אוסישקין, דער יודישער נאציאנאל-פאנד.

ז' כסלו תרפ"ט האט ה' אוסישקין אונטערגעשריבען דעם אפמאך, לויט וועלכען גאנצע 22 טויזענד דונאם פון מפרץ חיפה (חיפה-בעי) זענען אריבער אין איינבינען בעזיץ פון יודישען נאציאנאל-פאנד.

צוזאמען מיט'ן שטח פון 11 טויזענד דונאם, וועלכע ער בעזיצט אין דעם ארט נאך פון פריהער, הייסט דאס, אז דער יודישער נאציאנאל-פאנד איז שוין דער איינענטימער פון בערך פיר-פינפטעל פון גאנצען מפרץ-חיפה.

די דאזיגע נייע גרויסע בארען-קניה פון יודישען נאציאנאל-פאנד איז אנ'אונגעהויער-וויכטיגע פון יעדען שטאנדפונקט, סיי פון נאציאנאלען, סיי פון סאציאלען, סיי פון עקאנאמישען און סיי פאר דער פאליטישער אויפבויאונג און ענטוויקלונג פון יודישען היימלאנד.

איז עס דאך שוין זיכער, אז דער חיפה'ער פארט וועט אינגיכען ווערען איינער פון די גרעסטע און וויכטיגסטע פארטען אויפ'ן מיטעללענדישען ים; מען גלויבט זאגאר: דער גרעסטער און דער וויכטיגסטער אין נאהענטען מזרח.

עס איז, אלזא, נישטא קיין צווייפעל, אז חיפה וועט ווערען דער אינטערנאציאנאלער צענטער אין ארץ-ישראל, וואס וועט האבען אנ'אונגעהויערליך גרויסע ווירקונג אויף דער ענטוויקלונג פון גאנצען לאנד, און, האבענדיג אין איהר רשות און דינסט דעם גאנצען בארען ארום דעם דאזיגען ווירקזאמען צענטער, וועט די ציוניסטישע בעוועגונג קאנען אויסנוצען דעם חיפה'ער פארט לטובת אונזערע נאציאנאלע אינטערעסען.

מיט זיין נייעם גרויסען בארען-ערווערב האט דער נאציאנאל-פאנד, אלזא, נישט בלויז פערגרעסערט אונזער נאציאנאלען בעזיץ און פערמעגען אין לאנד פון אונזער צוקונפט און דערמיט ערמעגליכט א נייע עליה און א נייע גרויסע קאלאניזאציאנס-טעטיגקייט; דערמיט איז אויך בעדייטענד פערשטארקט געווארען אונזער פאליטישע פאזיציע אין ארץ-ישראל. עס איז פאר אונז געזיכערט געווארען א בעדייטענדער איינפלוס אויף דער פאליטישער און עקאנאמישער ענטוויקלונג פון לאנד.

דערצו נאך האט דער נאציאנאל-פאנד דערמיט אונז בעצייטענס פערהיט פון גרויסע אונאנגענעהמליכקייטען, וועלכע מען וואלט נישט געקאנט פאר קיין פאל אויסמיידען, ווען דער זעלבער בארען זאל געווען בלייבען אין פריוואטע בעזיץ, אפילו פון בלויז יודען. מיר מיינען דערמיט די בארען-שפעקולאציע, וועלכע האט זיך שוין געהאט בעזונדערס געשארפט די צייט אויפ'ן מפרץ-חיפה, וואו דער פרייז פון בארען וואלט זיכער געשטיגען פון יאהר צו יאהר, צוזאמען מיט דער ענטוויקלונג פון נייעם פארט, וועלכען מען וועט שוין דאס יאהר אנהויבען צו בויען.

מיט'ן ערווערבען דעם בארען אין מפרץ חיפה האט דער נאציאנאל-פאנד געזיכערט, אז דער דאזיגער אזוי וויכטיגער בארען וועט בלייבען אין איינביגען בעזיץ און פערמעגען פון יודישען פאלק, ווייל לויט זיינע סטאטוטען און פרינציפען טאר דער בארען פון „קרן קימת" קיינמאל נישט ווערען פערקויפט, נאר פערפאכטעט צו יודען.

אויף אזא אופן וועט פון דער שטייגערונג פון'ם פרייז פון בארען פראפיטירען נישט קיין אנדערער, נאר דער יודישער נאציאנאל-פאנד, וואס גיט אויס אלע זיינע הכנסות בלויז פאר גאולת הארץ, פאר דער פערגרעסערונג פון אונזער נאציאנאלען בארען-בעזיץ אין ארץ-ישראל.

בלוט-דרוק, הארץ-קלעפעני, שוואכער-צעטען, אנגסט-געפיל, נערוון-רייצבארקייט, מיגרענא, שווער-מוט, שלאפלאזיגקייט, קענען דורך דעם נאטירליכען „פראנץ-יאזעף" ביטער-וואסער באלד בעזייטיגט ווערען. — וויסענשאפטליכע דיאגנאזען שטעלען פעסט, אז דאס
Franciszka Józefa
וואסער דינט פאר אלע עצירות מיט דעם בעסטען ערפאלג.

יודישער [illegible] אין פילהארמאניע
זאל — גארוטאוויטש 20 —
אונטער דער ליימונג פון א. בעזמאן און א. קאמפאניעץ

מיט'ן אנטייל פון די ליבלינגס-ארטיסטען
באריכאווא, ראבינאוויטש
און די בעקאנטע פרימעדאנא נאדיא קארעני

היינט זונטאג ד. 16-טען, 9 אווענד צום 6-טען מאל
די פערשעמטע כלה
אין 4 אקטען מיט געזאנג און טענץ פון סיגאל.
אין די פערשעמטע כלה ווערט געזונגען פאלגענדע נומערן:
1) איך און דו (דועט), 2) א נאכט פון ליבע (דועט), 3) גליקליכע תנאים, 4) די באבעניוס שמחה (כאר און אנסאמבל) 5) א התונה ווערט היינט זיין (קווארטעט), 6) ווי גאט אין אדעם 7) מיידעלע וועסט נאך גליקליך זיין (ליד), 8) מדרך עם איבערמאכען (קופלעט), 9) דאס גליק קומט נאר איינמאל אין לעבען (ליד), 10) לשנה טובה (פאנטאזיע דועט מיט'ן כאר)

מארגען מאנטאג 8.30 אווענט נאר 1 פארשטעלונג פון
דארא ווייסמאן
מיט איהר גלענצענדען אנסאמבל פון קאמינסקי'ס טעאטער
נעגאציערס לעזט אין בעזונדערן אנאנס אויף זייט 7.

מיטוואך 9 אווענט גרויסע פאפולערע פארשט. פון 1 ביז 2.50
חלומות פון ליבע
אין 8 אקטען מיט 25 נומערן געזאנג און טענץ, דעקארים. ל. ראבינאוויטש.

דאנערשטאג 9 אווענט קומט פאר די פייערליכע פרעמיערע
הערצער צו פערקויפען
פון בעוואוסטען שרייבער ל. מלאך, רעזשיסירט פון י. ראקאוו.

אין אלע פיעסען נעמען אנטייל לויט א. ב. פרויען: בעזמאן, באריסאווא, מאכאראווסקא, נערה, פאדערמאן, קאמפאניעץ. מענער: אריעל, אייזענבערג, באלבירסקי, האמבורגער, מאכאראווסקי, מאטקאוו, נייהויז, פאלאנסקי, ישראל קאמפאניעץ, ראבינאוויטש, ראקאוו.
אדמיניסט.—מ. ארנוואלד. מוזיקאלישע לייט.: ל. זעלמאן.
בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער פילהארמאניע.

די פאעטען זענען שולדיג, וואס די היינטיגע פרויען זענען נערוועז און אומרוהיג

פון קלארא לעווי

ווען עס טרעפט אנ'אומגליק, און א פערהייראטע פרוי דערוויסט זיך, אז זי איז נישט די איינציגע, וועמען איהר מאן האט ליב, איז איהר קאנקורענטקע, אדער א פלאם-פייערדיגע ברונעטקע' אדער א קיהלע געפיהרליכע בלאנדינקע, אלענפאלס א לעבעדיגער מענש, מיט וועלכען מען קען זיך אויס'טענה'ן, אריינזאגען מוסר און מאכען גוט אנזידלען ווען נויטיג. אבער אין גאר זעלטענע פאלען, ווען א פערהייראטער מאן האט א קאנקורענט, איז ער נעבעך אינגאנצען הילפלאז. ווייל מערסטענס איז עס א קאנקורענט — א שאטען, א קאנקורענט — אנ'איינרעדונג, א חלום, גיה, טענה זיך אויס מיט א שאטען! גיה, קעמפ מיט א חלום, מיט א פרוי'ס גאנץ גע-[illegible]דיגער ערינערונג וועגען יענעם יונגערמאן, מיט וועלכען זי האט אין איהרע מיידעלשע יאהרען געקענט חתונה האבען, ווען זי וואלט נאר נישט חתונה געהאט מיט איהר מאן.

די סיבה אבער פארוואס א וואוילע, טרייע, איז אלע היינטיגע פיינע פרוי גלויבט מיט'ן גאנצען הארצען, אז זי וואלט געווען גליקליכער, זייענדיג פערהייראט מיט אנ'אנדערן, נעמט זיך דערפון, וואס זי איז קיינמאל מיט דעמדאזיגען אנדערען נישט געווען פערהייראט.

עס איז דאך נישטא קיין מענש, וואס זאל זיין הוילע מעלות. דער אנדערער וואלט אויך געהאט חסרונות, מעהר נישט עס ווילטען אפשר געווען אנדערע חסרונות ווי איהר מאן האט.

הייראט איז א מענשליכע אינסטיטוציע און קען דערפאר נישט זיין פערפעקט. אפילו די „געטליכע ליבע" איז זעלטען אהן פגימות. נאר וואס דען, אונטער דער ווירקונג פון דעם געפיהל אדער פייערלעכן שגעון, גלויבען די פערליבטע מענער און פרויען, אז זייער צוזאמענלעבען וועט דערגרייכען דעם אידעאל פון פולקאמענהייט.

גאנץ אפט בעמיהט זיך די ענטוישטע פרוי נישט צו לאזען פיהלען איהר מאן ווי ווייט זי איז ענטוישט, ווי ווייט זי בענקט נאך פולקאמענהייט. זי האלט עס בסוד פון שכנים, פון דער נאהנטסטער פריינדין, וועלכער זי דערצעהלט „אלצדינג". אמאל איז זי אפילו זיך אליין נישט מודה אין דעם. אבער טיף אין הארצען ווייסט זי, אז איהר הייראט, ווי גוט זי האט זיך נישט איינגעגעבען, האט דאך נישט דערגרייכט דעם אידעאל, פון וועלכען זי האט געטרוימט.

וואס זי ווייסט נישט, איז, אז דעם אידעאל קען מען סיי-ווי נישט דערגרייכען, און אז איהר בענקען און רייסען זיך איז נישט קיין געוואלדיג ערנסטע זאך. דאס קומט זי פשוט איבער די מאזלען אין פערהייראטען לעבען, א גאנץ גרינגע קראנקהייט, וועלכע בעשטעהט אין טראכטען וועגען דעם וואס ס'האט געקאנט זיין.

דאס איז אייגענטליך אזא קראנקהייט וועלכע איז פערשפרייט איבער דער גאנצער וועלט און וויזיט אסאקירט אלעמען — יונג און אלט, ארים און רייך, ביז דער טויט מאכט א סוף צו אלע ענטוישונגען און האפנונגען.

אזוי אז עס איז נישטא וואס זיך צו חאונדערן, אויב כמעט ביי יעדער פערהייראטער פרוי זענען דא צייטען, ווען זי צווייפעלט, צי האט זי סוף כל סוף נישט געמאכט קיין גרויסען טעות.

עס טרעפט טאקע, אז איהר הייראט איז ווירקליך א טעות. נאר אפטער איז עס נישט איהר פריוואטער, נאר אונזער אלעמענס טעות. דער טעות פון אונזער ציוויליזאציע, פון אונזערע האלב-בארבארישע מנהגים און זיטען. פון אונזערע פאלשע בעגריפען וועגען ליבע.

און ס'איז די שולד פון די שרייבער וועלכע שרייבען סענטימענטאלע ראמאנען, וואו די ליבע איז איבערערדיש און העכסט ריטערליך, וואו דער העלד וואלט איין פאלען אויף די קני פאר זיין הארצענס-דאמע, און אלץ ענדיגט זיך פיין גליקליך. און פון וועמען ווערען דען די מזהרסטע ראמאנען געלייענט? פון פרויען, אין דעריבער קיין וואונדער נישט, וואס זיי ערווארטען פונ'ם לעבען די שיינקייט, וואס די ביכער פערשפרעכען זיי.

און וויפיל אנדערע שרייבער, די, וועלכע זוכען אפצושפיגלען אין זייערע ווערק דאס רעאלע לעבען מיט זיינע גרויזאמקייטען, ווידערשפרוכ'ן, ענטוישונגען, וויפיל די דאזיגע שרייבער מיהען זיך נישט איינצופלאנצען אין די שעהנע לעזערינס אנ'אנדערע, אנ'אמת'דיגע פארשטעלונג וועגען לעבען, גלייבט עס זיי נישט. די לעזערינס גלויבען אייגענע' עקס'ענט אין דעם, און וואס עס ווילט זיך גלויבען.

ווען עס קומט די „גרויסע", די „איינציגע", די „אמת'ע" ליבע, ווערען זיי פון איהר פערגלעצט און זענען נישט צוגעפוירט צו דער רוטין און וואכעדיגקייט פון הייראט. עס איז דעריבער נאטירליך, וואס פריהער צי שפעטער הויבען זיי זיך אן פערטראכטען, צי האבען זיי נישט געמאכט קיין פאלשע שריט, צי איז רוטין און וואכעדיגקייט טאקע אזוי אומפערמיידליך, און צי וואלט נישט דאס לעבען געווען יום-טוב'דיגער, ווען זיי קלייבען אויס אנ'אנדער לעבענס-בעגלייטער. עס מאכט זיך, אז זיי הויבען טאקע אן זוכען אנ'אנדערן — א ביספל צו שפעט. און דעמאלט קאן עס באמת דערגעהן צו א קאטאסטראפע, צו דער צעשטערונג פון דער נעסט, וועלכע ווערט דאך אויפגעבויט, סוף-כל-סוף, דורך א סך מיה, קרבנות און ליבע.

אפער אויך וועמען פערהייראטע מענער מעגען האבען א פייז הארץ, איז אויף פאעטען. די פאעטען האבען, אויב נישט אין דער ווירקליכקייט, איז אין חלום, פערפיהרט מעהר פרויען, ווי אלע אנדערע מענער צוזאמענגענומען. עס איז גענוג שלעכט דאס, וואס ראמאנען-שרייבער האבען געשריבען וועגען הייראט אבער דאס, וואס פאעטען האבען אין אלע לענדער געזונגען וועגען ליבע, איז גענוג צו מאכען א תל פון דער בעסטער הייראט אויפ'ן צווייטען צי אויפ'ן דריטען יאהר נאך די פליטער-וואכען.

אבער ווען מען זאל אפילו נישט רעכענען דעם שרעקליכען איינפלוס פון פאעזיע, סענטימענטאלע ראמאנען, סענטימענטאלע דראמעס און פילמען אין עס אין דער נאטור פון יעדען מענשען צו בענקען נאך פולקאמענקייט, וועלכע קיינער האט נאך נישט דערגרייכט. אפילו די פאעטען אויך נישט.

נאך אין די פרומע צייטען פון דער ענגלישער קעניגין וויקטאריא האט א בעריהמטער שרייבער געהאט דעם מוט ארויסציזאגען פאלגענדע אפיקורסות:

„צוואנציג יאהרהונדערטער פון ציוויליזאציע זענען נישט גענוג געווען צו מאכען דעם מאן מאנאגאמיש".

און די אלע יאהרהונדערטער האבען נישט געקאנט איינוואָרצלען אין דער פרוי דעם פערלאנג בלויז נאך איין מאן פערשטעהט זיך, עס זענען פאראן אויסנאמען, אבער זיי בעשטעטיגען בלויז דעם כלל.

ווען מען האט נישט מורא צו קוקען דעם אמת פון די אויגען און מען גיט זיך אפ חשבון אין די אייגענע געפיהלע, מוז מען בעוואונדערען, וואס אזוי פיל מענער און נאך מעהר פרויען פירען א ריין פאמיליענלעבען.

ווייל די גאנצע פערשטעלונג וועגען דער מענשליכער נאטור האט זיך געענדערט. אין פריהערדיגע צייטען האט מען געמיינט, אז דער מענש איז אמאל געווען געטליך און אראפגעזונקען צו זיין איצטיגער מדרגה, אבער איצט קוקט מען אנדערש אויף דעם ענין. דער מענש איז קיינמאל נישט געווען געטליך, נאר איז דורך מיליאנען יאהרען געווען חיה'ש, געווען פאקטיש א חיה איידער ער איז געווארען א מענש.

און ווען מען נעמט אין אנבעטראכט אט די אלע אומצעשטערבארע פרימיטיווע אינסטינקטען, וועלכע דרימלען אין אונזער אונבעוואוסטזיין און וואכען אמאל פלוצים אויף, אריינרייסענדיג זיך מיט ווילדקייט, קראפט אין אונזער בעוואוסטזיניג לעבען, ווען מען נעמט דאס אין אנבעטראכט, מוז אפילו דער גרעסטער פעסימיסט צוגעבען, אז נאכאלעמען האבען מיר א סך איבער זיך געארבייט, און עס האלט נאך נישט אזוי שלעכט מיט אונז, און עס האלט נאך נישט אזוי שלעכט מיט ליבע אין הייראט.

ליבע און געשווינדקייט

פון עריך צעטערסטעם

ביי א שנעלליגקייט פון 20 קילאמעטער די שעה האט זי צו איהם געזאגט:

„מיין טייערער לעננארט, איך קאן דיר ביים בעסטען ווילען נישט ליבען. דו ביזט נישט קיין ריכטיגער מאן פאר מיר".

ביי 30 קילאמעטער.

„ווען איך זאל נאר אויף איין אויגענבליק קאטש זעהען א פרוב ביי דיר!"

ביי 40 קילאמעטער:

„קאנסט דיך דערמאנען: אמאל האב איך דיך דאך א ביסעל ליב געהאט".

ביי 50 קילאמעטער:

„וואו האסטו דיך אזוי אייגענטליך גע-לערענט פיהרען אנ'אויטא? דו פאהרסט דאך באמת נישט שלעכט".

ביי 60 קילאמעטער:

„האסט מיך קאטש א ביסעל ליב?"

ביי 70 קילאמעטער:

„פארוואס ענטפערסטו מיר נישט? ביזטו ברוגז?"

ביי 80 קילאמעטער:

„לעננארט, גיב דאך קאטש א קוק אויף מיר!"

ביי 90 קילאמעטער:

„דו ביזט גארנישט אזוי ווי איך האב מיר געקלערט! ווילסט מיר פער-צייהען?"

ביי 100 קילאמעטער:

„לעננארט איך ליב דיך!"

ביי 120 קילאמעטער:

„נאט, לעננארט, ווי ליב איך האב דיך!"

ביי 130 קילאמעטער:

„ווען ווילסטו מיר חתונה האבען? ס'מוז זיין באלד!"

ביי 140 קילאמעטער:

„געליבטער, געליבטער, געליבטער!"

ביים בוים, ביי וועלכען דאס אויטא איז געבליבען ליגען צושלאגען אויף שטיקלעך:

זי:

„פארוואס האסטו מיר נישט באלד געזאגט, אז דו פערשטעהסט גארנישט ווי אזוי מען פיהרט אנ'אויטא? קוק: מיין הוט איז אינגאנצען צו-קוועטשט! און איך האב געהאט א „ראנדע-וואו" אויף היינט נאכמיטאג מיט אלאפ'ן!"

פון שוועדיש: א. ז.

דער אימפּאָזאַנטער חנוכה-אווענד פון קרן-קימת

אויסצייכנונג פון די דראמאטישע קרייזע פון די לאדזשער יודישע שולען

דער דאנערשטאג'דיגער חנוכה-אווענד, וואס איז איינגעאָרדענט געווארען דורכ'ן קרן-קימת אין „פילהארמאניע" איז אראפ מיט אנ'אויסערגעוועהנליך מאראלישען און מאטעריעלען ערפאלג. שוין לאנג האט די פילהארמאניע נישט געזעהען אזא גרויס און פערשידענארטיג פובליקום ווי דאס מאל. דער זאל איז ממש געווען געפראפט און דאס איז נאך עדות אויף דער גרויסער פאפולאריטעט פון קרן קימת ביי די ברייטע פאלקס-שיכטען.

דעם פייערליכען חנוכה-אווענד עפענט ד"ר וואלדמאן מיט א קורצער און פיי-[illegible] בליק איבער דער ענטשטעהונג און ענטוויקלונג פון קרן-קימת, צייגט ער א פאראלעל צווישען קרן-קימת און קרן-היסוד און קומט צום אויספיהר, אז דאס פוילישע יודענטום האט נישט אויפגעהערט ארויסצווייזען זיין ליבע און צוגעבונדענקייט צו ארץ-ישראל, און וואס ער האט זיך איבערצייגט בעת זיין אנצוועזען בעזונדער אין פוילען. די ליבע און פאפולאריטעט, וואס עס געניסט דער קרן-קימת, אויף וועמענס רוף איהר זענט צום היינטיגען אווענד געקומען, איז א בעווייז, ווי טיף ארץ-ישראל איז איינגעבאקען אין אטמע-רע הערצער.

די דאזיגע לעצטע ווערטער פון רעדנער רופען ארויס א שטורם פון בעגייסטערונג ביים עולם און ד"ר וואלדמאן ווערט בעשאנקען מיט א לאנג-רויערנדען בראוואָ-פּאַטשען.

דאן ווערט דורכ'ן לאר פון יודישען פרויען-גימנאזיום געצינדען חנוכה-ליכט און אונטער דער דירעקציע פון פראָפ. פּיוווישיס זינגט דער לאר „הנרות הללו", „מעוז צור" א. א. דער גוט-איינשטודירטער לאר האט געזונגען מיט א סך געפיהל און איז זעהר ווארים אויפגענומען געווארען פון גרויסען פערזאמעלטען עולם.

דאן האט דער דראמאטישער קרייז ביים ערשטען יודישען מענער-גימנאזיום אויסגעפיהרט „רבי אלימלך", אינסצעניזירט דורך אונזער תשוב'ען מומחה במה-[illegible] בעקאנטען לאדזשער ליטעראטור און מיטארבייטער ד"ר ה. [illegible] פאלק. אייניגע פון די אמאטארען האבען זיך גאנץ בעזונדערס אויסגעצייכענט. בכלל איז די רעזשי געמאכט געווארען מיט פיל געשמאק און די אמאטארען זענען עטליכע מאל ארויסגערופען געווארען אויף בינע.

דערנאך האבען די קינדער פון דער שול קאצענעלסאן-נאכימאוו אויסגעפיהרט אנ'אריגינעלישען באלעט. אויך פון די דאזיגע קינדער האבען זיך אייניגע בעזונדערס אויסגעצייכענט. דער גאנצער באלעט, אזוי גוט ווי די פיינע ליכטיגע מוזיק, האט זעהר גוט אויסגענומען.

צום סוף איז געקומען דער קלו פון אווענד. די שילער פון קאצענעלסאן'ס גימנאזיע האבען אויפגעפיהרט יצחק קאצענעלסאנ'ס „קביץ גליות", וועגען וועלכען מיר האבען שוין געהאט די געלעגענהייט צו שרייבען. דאס מאל איז אין שפיל ארייגעטראגען געווארען אייניגע ווייכטיגע ענדערונגען, וואס זאגען עדות, אז די רעזשי האט זיך בעמיהט מיט אלע כחות ארויסצוקריגען פון די יונגע קינדער דעם מאקסימום פון ארטיזם און באמת זענען אייניגע קינדער אין זייערע ראלען געווען צו בעוואונדערן. די דאזיגע קינדער ווייזען ארויס סטנים פון א בפירושן ארטיסטישען טאלאנט.

נישט קוקענדיג דערויף, וואס „קביץ גליות" איז געשפילט געווארען צום סוף, בעת דאס פובליקום איז שוין געווען פערמאטערט פון זעכצען עטליכע שעה אין דער גרויסער היץ, איז בעת די פערשטעלונג און זאל געהערשט אזא שפאנענדע שטילקייט, אזא קאנצענטרירטע אויפמערקזאמקייט פון פובליקום, אז דאס אליין איז שוין א גענוגענדער בעווייז וואסער ליבע עס געניסט דער בעליבטער פאעט און זיין ווערק.

אבער דערמיט האט זיך עס נישט גענדיגט. יודען זענען נישט קיין גולנים און מען האט בעשאנקען די קינדער נישט נאר מיט א לאנגער פאטשערײַ נאר אויך מיט אונאויפהערליכען בים. און דערפון האט קיינער נישט געהאט אזא פערדרוס, ווי יצחק קאצענעלסאן אליין, דער צארטער פאעטער, וועמען דאס געזונד פון זיינע „קינדערלעך" איז זעהר נאהענט צום הארצען.

בדרך כלל האט דער אווענד געוויזען, אז אין די לאדזשער יודישע שולען ווערט דער שילער ערצויגען מיט ליבע און איבערגעגעבענקייט.

* * *

מיט א גרויסען ערפאלג זענען אויך אראפ די חנוכה-אווענדען פון צווייטען יודישען מענער-גימנאזיום. וואס איז דינסטאג איינגעאָרדענט געווארען אין „פילהארמאניע" און פון ערשטען יודישען מענער-גימנאזיום און זאל פון שטאטישען מאגאזין.

פאלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע

היינט, זונטאג, 2 פארלעזונגען:

א) 5 נאכמ. אין לאקאל פון „סיני" (גלובנא 62) — אינזש. י. זשעלינסקי אויף ד. ט.: „די 4 יסודות פון דער וועלט" (2-טער רעפעראט).

ב) 8.30 אווענד אין לאקאל פון דער ציוניסט. ארגאניזאציע (צעגעלניאנא 4) — ד"ר. א. פערלמאן, טעמא: „די מאדערנע שטרעמונגען אין דער פעדאגאגיק".

איינגאנג פריי!

די נעהנטסטע פארלעזונג:

דינסטאג, ד. 18. דעצ. 8 אווענד אין לאקאל פון דער ציוניסט. ארג. — ד"ר ה. פאלעק (פויליש): „דער יוד פון שעקספיר".

זיך געפונען

אריגינעלער ראמאן פון דער נייער יודישער תקופה

פון י. ל. ליטוויץ

(פארטזעצונג).

ס'האט פאסירט אין דער צייט, ווען מען האט אויסגעגראבען פון הינטער דעם זאמד פון דעם אלטען מצרים, וועלכע איז פערשאטען מיט אנ'אייביגען מדבר זאמד, טעמפלען, שטאט און אנדערעס — אט פאר די אויסגראבונגען פליגען זיך אין דער לעצטער צייט ארומדרעהען א גרופע פון פיין מענשען. זיי פליגען ביים מצרים'שען זונען-אונטערגאנג בעטראכטען דעם מיש מאש פון די רואינען, פון שטיקער זיילען, קעפ פון ווילדע געטער און אז. וו. מען האט געקענט דענקען, אז דאס זענען געוויס פירשטער פון אלטערטימליכקייטען, אבער אין דער אמת'ען זענען דאס גאר געווען „רויטע משולחים", אגענטען פון דער רויטער מדינה; דאס זענען זיי געקומען אונטערצושיארימען די היציגע עגיפטיאנער געגען ענגלאנד און פערשפרייטען איז געהיים זייער רויטע תורה.

און זיי איז שוין געלונגען צו פער'סמ'ען די מחות פון עטליכע הויך-קעפ, וועלכע האבען דערמארדעט דעם ענגלישען גענעראל.

זיי שטעהען איצט, די רויטע שלוחים, ארום דער האלב-בעגראבענער שטאט טהעבעס און סוד'ען זיך:

— חבר טשערטינסקי! — פרעגט איהם מעדוועדיעוו, דער הויפט-אנפיהרער פון די רויטע — מיינסטו ווירקליך, אז ס'איז געווען בעסער, די הויפּטריכטערין פון אונזער רויטער מלוכה?

— זאָגט פּפּק, חבר. כ'האב זי גלייך דערקענט, ווען זי איז געפאהרען צוזאמען מיט'ן דורכיזן זמעריקאנער, וועלכער האט א פנים ווי אברהם לינקאלן.

— מיינסטו, חבר, אז אונזערע שפיאנען ווסט בעלונגען זי ארייננצינארען?

— פארלויפיג איז אונז געלונגען דורכצופיהרען אלע אונזערע פלענער. דער גענעראל איז דורך אונז דער'הרג'עט געווארען, די עגיפטיאנער זענען צוהיצט און איך זעה נישט איין, פארוואס מיר זאלען איהר נישט קענען פאנגען. אמת, זי איז זעהר קלוג, אבער אונזער נעץ איז זעהר גוט אויסגעשפרייט, זי וועט זיך שוין פון אונזערע הענד נישט ארויסדרעהען. אפי' מיר ווייסט וואו זי געפינט זיך!

— אונזער קריגס-אידעאל וועט זיין פערקליידעט אלס עגיפטיאנער אפיציר און טאבאקין מיט ספיפקען אלס סאלדאטען. איך בין זיכער, אז ווען מען וועט איהר נאר דערציילען, אז איהר ברודער, דער „רויטער לייב", וויל מיט איהר רעדען, זי געוויס זיין נייגעריג, ווייל ניט אלעמען זענען זיי דאך זשידעס לידער זיי איינער דעם אנדערען, בפרט נאך א שוועסטער מיט א ברודער! עך, זיין א חתונה, טשארט פאבערי!

— דו ווייסט, חבר, ווייס איך קלער. אז אזוי גיך, ווי מיר וועלען פאנגען דעם פיש אין אונזער נעץ, זאל מיר דאס גלייך פטר'ן און שא... שטיל...— הייס טשערטינסקי געשעפטשעט — ווייל זי איז זעהר געפעהרליך. מיר טארען נישט פערגעסען, אז זי איז אנ'אונזעריגע, זי ווייס פון אלע רויטע סודות...

— מען טאר נישט, חבר! — האט מעדוועדיעוו ערקלערט. — מיר האבען א שטרענגען בעפעהל, אז ווער ס'זאל איהר נישט פאנגען, מוז מען זי ברענגען א לעבעדיגע. כדי דער העכסטער טריבונאל זאל איהר עפענטליך משפט'ן, אז דאס וועט אנשרעקען אלע פערעטער, און די גאנצע וועלט וועט וויסען, אז פון אונז קען מען זיך נישט ארויסבעהאלטען! טשארט פאבערי!

— און וואס וועט טון איהר ברודער, ווען מען וועט איבערגעבען זיין שוועסטער צום „טשעקא"?

— דער רויטער לייב וועט קריצען מיט די צייהן און מוזען שווייגען, אויב ער איז אנ'אמת'ער באלשעוויק.

— אבער, שא! דאכט זיך מען פאהרט. דו זעהסט אט דארט?

זיי האבען אנגעטון זייערע פערגרעסערונגס-גלעזער און גענומען קוקען, און זיי האבען ווירקליך קיין טעות נישט געהאט. זיי האבען דערזעהן פון גאנץ ווייט אנ'אויטאמאביל.

ס'האט פאסירט אזוי, אז ווען בערטא האט היינט א טריב געטון איהר עיגל און האט זיך אפגעטיילט פון די איבעריגע טוריסטען, איז צו איהר פלוצלונג בענאנגען אנ'עגיפטיאנער אפיציר און האט איהר שטיל ארײנגע'סוד'עט, אז איהר ברודער, דער גרויסער לעאן, וויל מיט איהר אומבעדינגט רעדען. אויפן ערשטען אויגענבליק האט זי זיך זעהר דערשראקען, אבער, באלד איז דורכגעפלויגען איהר געדאנק, אז ס'מוז עפעס זיין „א רויטע נעץ", אויסגעשפרייט פאר איהר, און אפשר פון לעאנ'ען אליין, אבער איהר שטאלץ און איהר גרויסען פערלאנג צו זעהן איהר איינ-איינציגען ברודער, מאמער טליעט נאך ערגעץ א ניציץ אין זיין הארצען, און זי וועט אפשר כאטש אויפ'ן טויטענדען פאל איהם קענען אויסבלאזען, האט פערדונקעלט די מורא פאר איהר אייגענעם לעבען. זי האט געוואלט כאטש נאך איינמאל מיט איהם רעדען. פיל צייט צו טראכטען האט זי נישט געהאט, ווייל דער אפיציר האט מיט זיין תמימות'דיגען אויסזעהן איהר געפרעגט: „וואס זאל איך איהם ענטפערן?" און זי האט מיט שטאלץ געענטפערט: „איך פאהר איהם זעהן!" זי האט נישט בעמערקט, פון גרויס אויפרעגונג, דעם טייוועלשען שמייכעל אויף זיינע ליפען. ער האט געהאלפען ארויספיהרען איהר עזל פון דעם מיש-מאש. זי האט שוין אפילו געוואלט חרטה האבען און האט גענומען קוקען אויף צוריק, זענען אבער דערוויל צוגעקומען צוויי עגיפטיאנער סאלדאטען, האבען זיך פאר איהר זעהר שטארק פערנייגט און מיט גרויס שטאלץ איז זי דאן געפאהרען.

— וואוהין? — האט זי געפרעגט.

— אט דא נישט ווייט, אין יענעם געסעל! — האט דער אפיציר געענטפערט.

זיי זענען ארייגעפאהרען אין א שמאל געסעל, און ווען דער אפיציר האט איהר מיט א יראת הכבוד געהאלפען ארונטערגעהן פון עזל, האט ער שנעל ווי א בליץ ארויפגעווארפען אויף איהר פנים א ווייסע טוך מיט כלאראפארם. מען האט זי שנעל ארייגעווארפען אין א פערמאכטען אויטאמאביל.

דער כלאראפארם האט אויף איהר געווירקט אויף אזוי פיל, אז זי האט זיך נישט געקאנט בעוועגען, אבער זי האט אלעס געקענט הערען, און דאס, וואס זי האט געהערט, האט זי געמאכט ציטערען. זי האט געהערט ווי מען האט גערעדט: „ס'וועט אונז איינגאנצען נעמען פופצעהן מינוטען און מיר וועלען זיין ביי די רואינען פון אלט-מצרים, אונזערע חברים מעדוועדיעוו און טשערטשינסקי וועלען זיך זעהר דערפרעהען מיט אונזער גרויסען פיש, און אזוי גיך ווי מיר זענען אין מדבר פייפען מיר אויף די אמעריקאנער."

בערטא האט מיט שוידער דערפיהלט, ווי גראבע הענד האלטען זי, איהר איז געווארען קאלט אין יעדען אבר, דאך איז איהר אין הארצען געוואקסען א שטיקעל האפנונג. זי האט געפיהלט, אז אט באלד וועט זי קענען שרייען און איהרע געשרייען וועט דאך עמיצער דערהערען, אבער פלוצלונג האט זי דערפיהלט, ווי מען פערשטאפט איהר זעהר שטארק דאס מויל און א גראבע שטימע זאגט: „די פרישע לופט קען איהר נאך ברענגען כחות צו שרייען און אונז קען ווערען אומאנגענעם. זאל די הויפּטריכטערין פון רויטען רוסלאנד בעסער זיצען רוהיג!"

דאס הארץ האט זיך אפגעשטעלט אין איהר ברוסט. ס'האט ווי מיט א האמער א קלאפ געטון אין איהר מוח, און זי האט געטראכט: פערלוירען! פערלוירען!

אבער פלוצלונג איז איהר ארויף דער געדאנק, אז אמאל האט דער גאט פון איהרע עלטערן מציל געווען דניאל'ן פון אמת'ע לייבען, קען דאך דער זעלבער גאט איהר איצט מציל זיין פון די רויטע טייוולאנים, און זי האט ביי זיך פעסט מיט גרויס בטחון בעשלאסען, אז אפילו איצט, ווען זי איז ביי די רויטע אין די הענד, טאר זי נישט פערלירען דעם מוט און האנדלען מיט געוואלד, חכמה און ענטשלאסענהייט. זי איז געווארען רוהיג.

דאס ווייטערע קומט.

אייזענבאהן־מיניסטער קיהן אין לאדז

מיניסטער בעזוכט דעם „טונעל" און אלע לאדזער וואקזאלען

(מ) נעכטען איז 11.40 מיט א ספע־ציעלען צוג געקומען קיין לאדז דער קאָ־מוניקאציע־מיניסטער אינזש. קוהן. אויפ'ן וואקזאל האבען דעם מיניסטער אפגעווארט די פארשטעהער פון דער וואָיעוואודזטווא און מאגיסטראט. דער מיניסטער האט אין לאדז בעזוכט ביידע וואקזאלען און בעטראכט דעם שטח פאר נייע באהן־בנינים. דער קאמוניקאָ־ציע־מיניסטער האט אויך אפגעהאלטען א קאנפערענץ מיט'ן שטאט־פרעזידענט זשעמיענצקי, וויצע־פרעזידענט ראפאל־סקי און פרעזעס פון שטאט־ראט אינזש. האלצגרעבער, וואס האבען דעם מיניס־טער פארגעשטעלט די ווילכטיגסטע פאס־טולאטען פון לאדז מכח דעם אויסבוי פון דער באהן־נעץ אין לאדז.

דער מיניסטער האט ערקלערט, אז אין קומענדיגען בודזשעט־יאהר וועלען אסיגנירט ווערען 1.400.000 זל. אויף אויסבויען די לאדזער באהן־נעץ. א בע־דייטענדער טייל פון דער סומע וועט בע־שטימט ווערען פאר די ארבייטען ארום בוי פון משא־וואקזאל אין ווידזעוו און דעם בוי פון א באהן־וויאדוקט צווישען וויסאקא און טראמוואיאווא גאסען.

דער מיניסטער האט טאקע בעזוכט דעם פלאץ, וואו עס נעפינט זיך דער אזוי־גערופענער „טונעל" און דעם פלאץ וואו עס זאל געבויט ווערען דער וואקזאל אין ווידזעוו און האט פעסטגעשטעלט די נויטווענדיגקייט פון די דערמאנטע בוי־ארבייטען פאר דער קאמוניקאציע פון אונזער שטאט.

לאדזער כראניק.

זאהלען צו דער האנדעלס־קאמער.

(§) פון פרייען פון די אפטייק־סקלאדען־בעזיצער איז צו דער האנ־דעלס־קאמער געוועהלט געווארען ה' לי־פינסקי.

נאכט־דיזשורען אין די אפטייקען.

היינט דיזשורירען פאלגענדע אפטייקן

מ. עפשטיין, פעטריקאווער 225; מ. באַרטאשעוויטש, פעטריקאווער 95; מ. ראזענבלום, צגיעלנאַ 12; גארפיין, וואָלבאָרסקא 54; י. סאַפּרצינסקי, גאוויאַ־מיעיסקא 15.

בוי־פלענער

(מ) די בוי־אפטיילונג ביים מאגיס־טראט מאכט בעקאנט די פערזאנען, וואס האבען אפגעגעבען אין דער בוי־אינספעק־ציע, ענטהאלטען אין עקזעמפלאר אויף פעסט פאפיר און די איבריגע קאפיעס אויף קאלקע. דערביי דארף איבערגעלאָ־זען ווערען 1 פריינט זייט אויף סטעמפּ־לען.

בלוטיגער אנפאל אויף זגערזשער־גאס

(ג) נעכטען האלב 7 אווענד זיינען אונבעקאנטע פערזאנען בעפאלען דעם סטרוזש פון זגערזשער 23 און איהם דורכגעשטאכען די ברוסט. דער פער־וואונדעטער איז אנידערגעפאלען אין א בעוואוסטלאזען צושטאנד און בעפארבט מיט שטראמען בלוט דעם אנגעפאלענעם שנוי.

פאליציי האט אונטערנומען אן אָנ־ענערגישע אויספארשונג.

אין א האפּיטאלנאָסלאזען צושטאנד האט מען דעם געשטאכענעם אפגעפיהרט אין שפיטאל אריין.

גרויסער שניאור־אווענד אין לאדז

(—) ווי מיר האבען שוין געמאלדען קומט בקרוב קיין לאדז דער בערוהמטער העברעאיש־יודישער דיכטער ז. שניאור און פון זיין כבוד־וועגען קומט פאר אין „פילהארמאניע" א גרויסער אווענד.

אין די לאדזער ליטעראַרישע קרייזען ווערען געמאכט גרויסע הכנות צו א פיי־ערליכען קבלת־פנים פאר'ן חשוב'ן גאסט.

דער שניאור־אווענד אין לאדז ווערט ערווארט מיט גרויס שפאנונג, ווייל חוץ דעם אלגעמיינעם אינטערעסאנטען פרא־גראם, וואס ווערט צוגעגרייט, וועט אויך אויפטרעטען דער גרויסער דיכטער אליין, וועלכער איז בעקאנט אלס גלענ־צענדער רעציטאטאר.

ד"ר קאראל פאזנאנסקי

א זוהן פון ר' ישראל קלמן ז"ל איז נעכטען געשטארבען

נעכטען איז אין לאדז געשטארבען אין עלטער פון 68 יאהר ד"ר כעמיע קאראל פאזנאנסקי, א זוהן פון בערוהמ־טען יודישען גרויס־אינדוסטריעלער, דער פיאנער פון דער לאדזער טעקסטיל־אינ־דוסטריע, ר' ישראל קלמן פאזנאנסקי ז"ל.

מיט'ן טויט פון ד"ר קאראל פאזנאנ־סקי נעהמט אוועק אין קבר א קליין רעש־טעל יודישקייט פון דער פאזנאנסקי־„דינאסטיע".

פיר זיהן האט ר' ישראל קלמן פאז־נאנסקי איבערגעלאזט. ער האט זיי אלע־מען געגעבען א גוטע יודישע ערציהונג, איינגעפלאנצט אין זיי יודישקייט, אבער דאס יודענטום האט פון זיי קיין גרויס נחת נישט געהאט. דער איצט פער־שטארבענער ד"ר קאראל פאזנאנסקי איז אין דעם פרט געווען אן אויסנאהם. פון ר' ישראל קלמן פאזנאנסקי'ס זיהן איז ער געווען דער, וואס ביי איהם האט נאך געגלימט א פונק פון יודישקייט. ביי איהם אין שטוב איז געפיהרט גע־ווארען א יודישע קיך און זיין פרוי — נים מען איבער — האט פריוואט ליכט־געצינדען. דער פערשטארבענער פלעגט אויך פון צייט צו צייט קומען דאווענען אין סינאגאגע.

דער איצט־פערשטארבענער פאזנאנ־סקי איז איינוג געווען א ליידענדער און די לעצטע יאהרען האבען איהם די דאָק־טוירים געהייסען צוריקציהען פון עפענט־ליכען לעבען און אפילו אין דער גע־שעפטס־פיהרונג פון דער פירמע פאז־נאנסקי האט ער זיך נאכין וועניג גע־מישט. ער האט געפיהרט א צוריקגעצויגע־נעם לעבען און שטילען, שטהנעם פא־לאץ אויף גדאנסקא גאס.

דער טויט פון ד"ר קאראל פאזנאנ־סקי האט אין שטאט געמאכט א גרויסען רושם.

זאל איהם די ערד גרינג זיין!

לאדזער יודען גרינדען א גמילת־חסדים־קאסע אין ביעלסק־פאדלאסק

פון ביעלסק־פאדלאסק האבען מיר ער־האלטען פאלגענדען בריף פון דער דאר־טיגער קהלה:

דעם 3־טען דעצ. איז אין ביעלסק־פאדל. געשטארבען איינער פון די עלטס־טע משכילים פון אונזער שטאט, א פאר'־מלחמה'דיגער גביר ר' הערשל לאנג־בארד ז"ל אין עלטער פון 84 יאהר.

צו דער לויה, וועלכע איז פארגעקו־מען אויף מארגען, ד. 4. ד. מ. זענען געקומען זיינע קינדער: די טאכטער מא־שע גורוויץ פון זגירזש, ד"ר לאנגבארד און אפטייקער נחים לאנגבארד — ביידע פון לאדז, וועלכע האבען, לויט דער אי־ניציאטיוו פון אונזער ג' פארזיצענדען פון דער קהלה־פערוואלטונג ה' ניסן יאכעלציק, איינגעשטימט צו פעראייביגען דעם אנדענקען פון זייער פערשטארבע־נעם פאטער און מנ"ב געוועזען א סומע פון 500 דאלאר, (300 ד. איינגעצאלט במזומנים און 200 דאלאר פערפליכטעט איינצאהלען צום ערשטען יאהרצייט), אויף צו גרינדען א גמילת־חסדים־קאסע ביי דער קהלה־פערוואלטונג.

אזוי ארום איז דורך דער ברייטהאנ־דיגער נדבה פון די קינדער פון פער־שטארבענעם ר' הערשל לאנגבארד ז"ל געלייגט געווארען א גרונדשטיין פאר דער זעהר נוצליכער אינסטיטוציע אין אונזער שטאט.

די קינדער־מערדערין

צוריקגעוויזען דאס בעוואוסטזיין.

צי וועט אויפגעקלערט ווערען דאס בלוטיגע געהיימניש ?

(:) וויקטאריא לוטשאקאווסקא, די פרוי, וואס האט ערמארדעט איהר קינד און שפעטער זיך אליין געפרובט נע־מען דאס לעבען, הויבט אן אין שפי־טאל שוין. יוזעף צו קומען צו זיך. נעכ־טען איז זי שוין געווען ביים בעוואוסט־זיין און די דאקטוירים האלטען, אז זי וועט בלייבען לעבען. אין עטליכע טעג ארום וועט זי שוין אויסגעהערט ווערען פון דער אויספארשונגס־מאכט און עס וועט ענדליך אויפגעקלערט ווערען דאס געהיימניש פון דער בלוטיגער טראגע־דיע.

דרייסטער קאסע־איינברוך

אין דער פירמע „קארפאטי"

גנבים האבען צוגענומען 2000 זלאטים און זענען פערשוואונדען אהן שפורען

(:) דאנערשטאג ביינאכט איז דורכגע־פיהרט געווארען אן איינברוך אין לאָ־קאל פון דער פירמע „קארפאטי" אויף 6. אויגוסט גאס 7, וואו די גנבים האָ־בען אויפגעבראכען א קאסע.

דאס לאקאל פון דער פירמע געפינט זיך אויפ'ן ערשטען שטאק פון דער פאָנטען הויז און די פענסטער פון לאָ־קאל געהען ארויס פון אויפ'ן הויף, סיי אין נאס. די טירען פון לאקאל זענען גע־פאנצערטע און פונדעסטוועגען האבען די גנבים בעוויזען זיי אויפצוברעכען.

בעת עס זענען פרייטאג אין דער פריה געקומען אין לאקאל די אנגעשטעלטע האבען זיי דערזעהען, אז דאס צימער איז אנגעפילט מיט עפּים א ווייסען שטויב. עס איז זיי געווארען אויפפא־לענד אבער דא האט איינער פון די אנ־געשטעלטע בלוצלינג בעמערקט, אז די פייער־קאסע איז אויפגעבראכען און פון דארט פעהלען 2000 זל. מזומן געלד. דאנענען די וועקסלען, וואס האבען זיך געפונען אין דער קאסע זענען געווען אנגעווארפען אויף דער ערד.

עס איז תיכף מיטגעטיילט געווארען וועגען פאל דער אויספארשונגס־מאכט און אויפ'ן ארט זענען אנגעקומען אוי־בער־קאמיסאר ווייער, קאמיסאר מוק און דער ליטער פון דער ערשטער ברי־גאדע ה' קאלאדזשעיסקי, וואס האבען דורכגעפיהרט אן ענערגישע אויספאָר־שונג. די אויספארשונג האט פעסטגע־שטעלט, אז די גנבים האבען זיך אריינ־געקריגען אין הויף דורכ'ן פלויט פון האָלמיישאנסקא גאס. אין זעלבען פלויט געפינט זיך א קליין פורמקעלע, וואס די קאסע־ברעכער האבען געעפענט מיט א ווירך. דאן האבען זיי צוגעשטעלט א לייטער צו די פענסטער פון ביורא, וואס געהען ארויס אין הויף, האבען אויסגע־שניטען א שויב און אזוי ארום זיך ארייננגעקריגען אין צימער, וואס עס געפינט זיך די קאסע. דארט האבען זיי זיך בעת דער ארבייט געלאזט וואוילגעהן, געפרעסען און געזאפען אויף וואס עס זאגען עדות די איבערגעבלי־בענע רעשטלעך פון עסענווארג און בראנפען־פלעשער. די קאסע־ברעכער האבען געארבייט אין הענדשקעס, כדי נישט איבערצולאזען קיין דאקטילאסקאָ־פישע שפורען. נאכ'ן אויספיהרען דעם איינברוך זענען די גנבים ענטקומען מיט זעלבען וועג דורכ'ן טורעל פון הויף. די פאליציי האט יעפעטער דארט געפונען די לייטער. אלע איבריגע שפו־רען האבען זיי נאך זיך אפגעווישט.

דער אופן, ווי אזוי דאס שטיקל ארבייט איז אפגעטאן געווארען, בעווייזט, אז די קאסע־ברעכער זענען ספעציא־ליסטען אין זייער פאך. פאליציי פיהרט אן ענערגישע אויספארשונג מיט'ן צוועק צו ענטדעקען די גנבים.

פון תלמוד תורה אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע

היינט קומען פאר צוויי פארלעזונגען: 1) 5 נאכמיטאג אין לאקאל פון „סיני" (גלובנא 62) פון אינזש. י. זשעלינסקי א.ד.ט. „די 4 יסודות פון דער וועלט" (צווייטער רעפעראט). 2) 8 אווענד קומט פאר אין לאקאל פון דער ציוניס־טישער ארגאניזאציע (צעגעלניאנא 4) א.ד.ט. „די מאדערנע שטראמונגען אין דער פעדאגאגיק".

דינסטאג, ד. 18 ה. ח. וועט איינגע־ארדענט ווערען אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע א פארלע־זונג אין דער פוילישער שפראך פון בע־קאנטען ליטעראטור־קריטיקער און טעָ־אטער־קענער ד"ר ווילהעלם פאלאק א.ד.ט.: „דער יוד פון שעקספיר".

דער איינגאנג צו די פארלעזונגען איז פריי.

אויטאבוס־קאטאסטראפע אין כאינע

דעם שכור'ן שאפער ארעסטירט

(§) נעכטען איז אויף זשגאווסקא 111 אין כאינע פארגעקומען אן אוי־טאבוס־קאטאסטראפע מיט'ן אויטאבוס, וואס געהט פון לאדז קיין פעטריקאוו נומער 84,224. אין אויטאבוס האבען זיך געפונען עטליכע פאסאזשירען. פון פארענט זענען געזעסען שאפער געזעסען 2 פרויען, מיט וועלכע דער לעצטער האט געפיהרט א לעבעדיגע געשפרעך זיי־עגדיג ארענטליך בע'כוסה'ט און האט נישט בעמערקט, ווי עס קומט איהם אנטקעגען דער טראמוויי נומער 4. אין לעצטען מאמענט, בעת דער שאפער האט געוואלט אויסמיידען דעם צוזא־מענשטויס איז ער מיט'ן אויטאבוס ארויף אויף א סלופ פון שטראם־לייטער. דער שטויס איז געווען אזא שטארקער, אז דער סלופ איז אויסגעריסען געווא־רען פון דער ערד און אומגעפאלען. אלע 6 פאסאזשירען זענען פערוואונדעט גע־ווארען און דער אויטאבוס איז שטארק בעשעדיגט געווארען. פאגאטאָוויע האט די פערוואונדעטע ערטיילט הילף.

דער שכור'ער שאפער איז איבערגע־געבען געווארען צו גערילכטליכער פאר־אנטווארטליכקייט.

„ווייב און געליבטע"

די גרעסטע טעאטער־סענסאציע אין לאדז

דער אייגאייגציגער אויפטריט פון דארא ווייסמאן מיט דער גאנצער ווארשאווער טרופע מארגען אין „פילהארמאניע"

דער בעקאנטער טעאטער־טוער, דער רעדאקטאר פון „לעקסיקאן פון יודישען טעאטער", ה' זלמן זילבערצווייג, האט פערענדיגט זיין ארבייט אין איירופא. אין משך פון 6 חדשים האט ער בע־זוכט ענגלאנד, פראנקרייך, דייטשלאנד, עסטרייך, גאליציען, פוילען, רומעניען און לעטלאנד, און אומעטום געקליבען מאטעריאלען פאר זיין גרויס און וויכטיג בוך.

אין די נאהענטסטע טעג פאהרט ה' זילבערצווייג צוריק קיין אמעריקא כדי דארט צוצוטרעטען צום דרוקען דעם „לעק־סיקאן".

לכבוד זיין אפפאהרען פון פוילען האט דער לעקסיקאן־קאמיטעט ביים פראפעס־אגודה יודישע ארטיסטען פעראיין אין פוילען בעשלאסען איינצו־ארדנען א גראנדיעזע פארשטעלונג. צו ליב דעם, וואס ה' זילבערצווייג איז א לאדזער, איז אויף זיין בקשה בעשלאסען געווארען די פייערונג איינצוארדנען אין לאדז.

די פייערונג קומט פאר מארגען מאנ־טאג אין פילהארמאניע, לכבוד דעם יום־טוב קומען ספעציעל צו פאהרען פון ווארשא אזעלכע בערוהמטע קינסטלער, ווי דארא ווייסמאן און אנשעל שאר, וועלכע וועלען צוזאמען מיט דער גאנ־צער טרופע פון קאמינסקי'ס טעאטער אויפפיהרען נאר איין מאל די פיעסע „ווייב און געליבטע", מיט וועלכער זיי פייערן אזא טריומף אין ווארשא.

די פארשטעלונג וועט זיך אנהויבען מיט איינציגע יום־טוב'דיגע רעדעס, וועל־כע עס וועט האלטען דער בעל־שמחה.

די מארגענדיגע פארשטעלונג איז מעגליך געווארען נאר דורכדעם, וואס די גאנצע הכנסה געהט פאר אזא וויכטיגען צוועק ווי דער „לעקסיקאן פון יודישען טעאטער". צוליב דעם האבען דארא ווייסמאן און אנשעל שאר בעשלאסען אוועקצוגעבען זייער ערשטע און איינציגע פארשטעלונג אין לאדז פאר שטענדיג אומזיסט. דאס זעלבע טוען אויך די אנדערע 18 שוישפילער, וועלכע קומען ספעציעל וועגען דעם אווענד.

רעדען וועגען דארא ווייסמאן אלס שוישפילערין אדער וועגען אנשעל שאר אלס רעזשיסער און דראמאטורג, וואלט געהייסען איבער'חזר'ן די אלע לויב־גע־זאנגען, וועלכע זענען פאר ביידע געזאגט געווארען דורך דער גאנצער אמעריקא־נער יודישער און ענגלישער פרעסע, און לעצטענס דורך דער יודישער פרעסע אין ווארשא.

דער אויכערגעוועהנליכער פאר־פער־קויף פון די בילעטען צו דער מארגענ־דיגער פארשטעלונג בעווייזט, אז די „פילהארמאניע" וועט מארגען זיין אי־בערפולט.

דער רעזשיסער אנשעל שאר און דער טעכנישער ליטער פישער קומען היינט קיין לאדז, כדי צו מאכען אלע פארבע־רייטונגען צו דער מארגענדיגער פאר־שטעלונג.

אנשעל שאר איז נאמען פון דער יודי־שער אקטיארען־יוניע אין אמעריקא, דער פארשטעהער פון יודישען ארטיס־טען־פעראיין אין פוילען ה' מ. יאווילער, וועלכער קומט ספעציעל צו דער פאר־שטעלונג, יוליום ראקאוו און מאיר וויג־דער אין נאמען פון די לאדזער און ווא־רשאווער שוישפילער.

מען דארף ערווארטען, אז די לאדזער וועלען קומען זיך געזעגענען מיט זייער בן־עיר, און גלייכצייטיג אויף א נעהע־רינגען אופן מקבל פנים זיין אזעלכע חשוב'ע געסט.

* * *

די ידיעה, אז די געפייערטע קינסט־לערין דארא ווייסמאן מיט איהר גלענ־צענדען אנסאמבל פון קאמינסקי'ס טעא־טער קומען מארגען קיין לאדז אויפפיה־רען איין מאל די ערפאלגרייכע פיעסע „ווייב און געליבטע" אונטער דער רע־זשי פון אנשעל שאר, איז די סענסאציע ביים לאדזער יודישען טעאטער־פובלי־קום.

די מארגענדיגע פארשטעלונג איז מעגליך געווארען נאר דורכדעם, וואס די גאנצע הכנסה געהט פאר אזא וויכטיגען צוועק ווי דער „לעקסיקאן פון יודישען טעאטער". צוליב דעם האבען דארא ווייסמאן און אנשעל שאר בעשלאסען אוועקצוגעבען זייער ערשטע און איינציגע פארשטעלונג אין לאדז פאר שטענדיג אומזיסט. דאס זעלבע טוען אויך די אנדערע 18 שוישפילער, וועלכע קומען ספעציעל וועגען דעם אווענד.

Ewig jung durch Creme Fascinata

די אלקאהאל קאנצעסיעס

זאלען ווערען פערלענגערט, נייער צירקולאר צו דער פינאנץ־קאמער.

(ב) די פינאנץ־קאמער האט בעקומען א וויכטיגען צירקולאר מכח דער פראגע וועגען פערלענגערן די אלקאהאל־קאנ־צעסיעס.

די פינאנץ־קאמער קאן פערלענגערן די קאנצעסיע ביז'ן 30. יוני די יעניגע, וואס האבען געצאלט ליקווידירען זייערע אונטערנעהמונגען ביז'ן 31. דעצעמבער. אויב די וואָיעוואודזטווא וועט נארנישט האבען געגען דעם.

עס וועלען נישט פערלענגערט ווערען די קאנצעסיעס די יעניגע קאנצעסיאנע־רען, וואס האבען די קאנצעסיע פערלוי־רען צוליב נישט אפהיטען די פער־ארדנונגען וועגען אלקאהאל־פערקויף. ענדליך וועלען די קאנצעסיעס נישט פערלענגערט ווערען די פערזאנען, וואס האבען א פערמעגען פון 100 טויזענד זל. אדער האבען א הכנסה פון 10 טוי־זענד זל. יעהרליך פון אנ'אנדערער קוועַ־לע.

די קאנצעסיאנערען האבען אין צו־זאמענהאנג מיט'ן נייעם צירקולאר בעַ־שלאסען דורך זייערע ארגאניזאציעס זיך צו ווענדען וועגען פערלענגערן די קאנצעסיעס צום פינאנץ־מיניסטער.

פון ביכער־טיש

„פריחי זהב" מאת הרב הגאון ברוך בענדעט גליקסמאן ז"ל.

דאס ספר'ל איז אנגעפראפט מיט אלט יודישער חכמה און זאגט עדות אויפ'ן מחבר'ס טיפען רעליגיעזען לעבען און טיפער פילאזאפישער הבנה.

מיר בעגעגענען דא אפט אזא חריפות פון דער ארגומענטאציע ווי מיר זענען דאס געוואוינט צו זעהן ביי די גרויסע יודישע גאונים און חכמי ספרד. די שפראך דערמאנט אויך אין אלט ספרדי־שען סטיל.

ר' ברוך בענדעט גליקסמאן ז"ל דער לאסקער גאון, האט אין זיין צייט גע־שפילט א גרויסע ראל אין לעבען פון א רייהע יודישע קהלות אין פוילען. פון די שאלות ותשובות מיט די רבנים פון זיין דור, זעהט מען, אז ער איז אין דער רבני'שער און למדישער וועלט געווען גערעכענט אלס גרויסער אויטאָ־ריטעט און פוסק אחרון. אבער נישט וועניגער ווי ער איז געווען חריף אין הלכה איז ער אויך געווען א בקי אין פילאזאפיע, עמיק און וויסענשאפט. דאס ספר'ל „פריחי זהב" זאגט עדות דערויף. זיין אייניקעל פ. ז. גליקסמאן, וואס האט דאס ספר ארויסגעגעבען קומט א יישר־כח

ווען איהר געהט אריבער די גאס,

קוקט מיט אפענע אויגען; איהר קענט בלייבען אנ'אייביגער קאלי־קע, אדער גאר געפינען דעם טויט!

היט זיך, מען זאל אייך נישט איבערפאהרען!

צום בעפארשטעהענדען צוזאמענ־פאהר פון די בעקער־מייסטער אין ווארשא

אויפרוף!

די יודישע בעקער־מייסטער אין פוי־לען לעבען איצט איבער א שווערען און ביטערען מאמענט. טויזענדער עקזיסטענ־צען שטעהען פשוט פאר א פולשטענדי־גען אונטערגאנג און די רדיפות און פער־פאלגונגען פערגרעסערען זיך פון טאג צו טאג. פון איין זייט דריקט די שטייער־פרעס צו שווער, און די בעקערס זענען לחלוטין נישט אימשטאנד צו בע־צאהלען די אלע אויף זיי ארויפגעלייג־טע שטייערען.

יעדען טאג שפילען זיך אפ אין לאָ־קאל פון פעראיין פון די לאדזער בע־קער־מייסטער הארצרייסענדע סצענעס פון די, וועלכע בעקומען מיטטיילונגען וועַ־גען פערמאכען זייערע בעקערייען און פון אנדערע, וועלכע מ'גיט אפילו נישט קיין צייט זיך צו קאנען אריענטירען, כדי צו מאכען די פערשידענע אויסבעַ־סערונגען, וואס זיי האבען צו מאכען לויט די נייע סאניטארע פארשריפטען די לאגע פון זיי איז ממש א פערצווייַ־פעלטע.

אין צוזאמענהאנג מיט דער דאזיגער נייַ־געשאפענער לאגע קומט היינט פאר אין ווארשא א צוזאמענפאהר פון די יודישע בעקערס אין פוילען וואו ס'וועט גענוי ארומגערעדט ווערען וועגען דעם איצטיגען מצב פון די בעקערס און די שריט, וואס דארפען אָנ־גענומען ווערען כדי זיך צו ראטעווען פון דער איצטיגער שווערער סיטואציע.

אין די אייגענע אינטערעסען, איז, אז אויף דעם צוזאמענפאהר זאלען זיין פער־טרעטען וואס מעהר דעלעגאטען פון די בעקער־מייסטער און יעדעס שטעטעל. וואס האט נור פינף בעקערייען האט דאס רעכט צו שיקען א דעלעגאט. דא אויפ'ן צוזאמענפאהר וועט קאנען קומען צום אויסדרוק אונזער וועה־געשריי. אפשר וועלען דאך אונזערע ליידען און צרות געפינען אנ'אפקלאנג אין די געהעריגע אינסטאנצען און ס'וועלען מבטל געמאכט ווערען פיל פון די ניי־געשאפענע גזרות

די פערוואלטונג פון ווארשאווער און לאדזער בעקער־מייסטער פעראיינען

70 באנדיטען אויפגעריסען א שטאט-ראט

בעפאלען א קינא-טעאטער און פערשלעפט 24 מיידלעך

מעקסיקא סיטי (ספ.) און שטע... עטל איקאטאלפעז האבען זיך געלטען אויענד ארטענגערוסען א מתנה פון 70 באנדיטען און אויפגעריסען דעם בנין פון שטאט-ראט מיט דינאמיט. שפעטער האבען זיי ארומגערינגעלט דאס שטעטישע קינא-טעאטער און מיט א הורא זיך ארוינגעלאזט אין זאל, וואו זיי האבען זיך אויסגעקליבען די שענסטע 24 מיידלעך און מיט זיי אנטלאפען אין די וועלדער.

די רעגירונג האט ארויסגעשיקט מיליטער צו כאפען די באנדע.

300 טויזענט מענשען אין ניו-יארק זענען קראנק אויף גריפע

ניו-יארק. (ספ.) אין גאנץ אמעריקא פערשפרייט זיך שטארק די אינפלוענציע-עפידעמיע. בלויז אין ניו-יארק אליין זענען קראנק אויף אינפלוענציע דרייהונדערט טויזענד מענשען.

סיים בעשלאסען אפצולייגען דעם דעקרעט וועגן אלגעמיינע געריכטען אויף א יאהר צייט

פרעמיער בארטעל און די דעפוטאטען-באנק

ווארשא. (מעלדאניש) אויף דער פרייטאג'דיגער זיצונג פון סיים האט דעפ. קורילאוויטש (פ.פ.ס.) פארגעלייגט צו שטעלען אויף דער טאג-ארדנונג דעם דרינגענדען פארשלאג פון פ.פ.ס. וועגען אויסצאהלען אנ'איינמאליגע אונטערשטיצונג אלע מלוכה-בעאמטע.

פרעמיער בארטעל, וועלכער האט זיך געזעצט אויף די דעפוטאטען-באנק האט זיך ארויסגעזאגט נעגען שטעלען דעם דאזיגען פארשלאג אויף דער טאג-ארדנונג, ווייל דאס איז נעגען סיים-רעגולאמין.

נאכדעם ווי די דרינגליכקייט פון פעפעסישען פארשלאג איז אנגענומען געווארען, איז דער פארשלאג מיט א מעהרהייט שטימען אפגעווארפען געווארען. דער סיים האט אויך מיט א מעהרהייט שטימען בעשלאסען אפצולייגען דעם דעקרעט וועגען אלגעמיינע געריכטען אויף א יאהר צייט. די רעגירונג האט זיך ארויסגעזאגט קאטעגאריש נעגען אפלייגען דעם דאזיגען דעקרעט. צוליב דעם מאכט איז נאך פארגעקומען די צווייטע אבשטימונג איבער דעם אפלייגען דעם דעקרעט. די דריטע לעזונג און צוליב דער נעגערשאפט פון דער רעגירונג אפגעלהנט געווארען.

דער געזונד-צושטאנד פון ענגלישען קעניג קריטיש

לאנדאן. (ספ.) דער לעצטער ביולעטין, וואס איז ארויסגעגעבען געווארען דורך די דאקטוירים, וואס בעדינען דעם קראנקען קעניג, האט ווידער פערשטארקט די אונרוהיגקייט וועגען געזונד-צושטאנד פון חולה. דער אלגעמיינער מצב — זאגט דער בולעטין — איז נישט קיין בעפרידיגענדער. א נאכצען מאג האט דער קעניג פערברענגט שטארק אונרוהיג.

ווידער אפגעלעגט דעם פויליש-ליטווישען קאנפליקט

צו בעטראכטען אויף א צווייטער סעסיע פון דער פעלקער-ליגע

לוגאנא. (ספ.) אויף דער פרייטאג'דיגער זיצונג פון פעלקער-בונד-ראט איז אויסגעהערט געווארען א צווייטער בעריכט פון קווינאנס לע לעאן וועגען פויליש-ליטווישען סכסוך. דער רעפערענט האט אונטערגעשטראכען די שוואכע רעזולטאטען פון די ביז-איצטיגע פויליש-ליטווישע אונטערהאנדלונגען. צוליב דעם לייגט ער פאר, אז די ראט-מעמבער-קאמיסיע בנוגע קאמוניקאציע און טראנזיט-ענינים ביים פעלקער-בונד זאל זיך בעקענען מיט דער פאקטישער לאגע און צייטעלען א בעריכט וועגען די פראקטישע מיטלען, וועלכע קאנען ווערען אנגעווענדעט, כדי איינצושטעלען א נארמאלע קאמוניקאציע צווישען פוילען און ליטא.

נאך די רעדעס פון וואלדעמאראס'ן און זאלעסקי'ן איז דער בעריכט און פארשלאג פון בעריכטס-אפגעבער אנגענומען געווארען. אזוי ארום וועט אויף דער נאהענטסטער סעסיע פון פעלקער-בונד-ראט ווידער שטעהען די פויליש-ליטווישע פראגע אויף דער טאג-ארדנונג און עס וועט אויסגעהערט ווערען דער בעריכט און פלאן פון דער קאמיסיע, ווי אזוי דעם סכסוך צו ליקווידירען.

ווידער א גרויסע סאוויעטישע קניה אין לאדז

(§) היינטיגע וואך קומען קיין לאדז סאוויעטישע עקספערטען מיט'ן צוועק אויסצוקליבען סחורות פון א צווייטער קניה, וואס די סאוויעטען גרייטען זיך צו מאכען אין לאדז.

איצט ווערען אין די בעזונדערע פאבריקען, וואו די סאוויעטען האבען געמאכט די ערשטע קניה, געפאקט די סחורות, וואס עס וועט דויערן ביז אנהויב יאנואר. א טייל פון די געקויפטע סחורות זענען אפילו נאכנישט אויסגעארבייט און דעריבער וועט זיך דאס נאך א ביסעל פערציהען.

גאנץ לאדז האט געזונגען „יאנקעלע" מיט

מאלי פיקאן און יעקב קאליך

אין גאנץ לאדז וועט קומען זעהען און בעוואונדערן זיי אין זייער נייעסטער פיעסע

מזרח און מערב

וואו? ווען? וואו? ווען?

א מארד אין ראקיטשין

(ב) אין ראקיטשין האט אויסגעבראכען א געשלעג צווישען צוויי יונגע שקצים, בעת וועלכען א בעויסטער לאנגין פיליפעק האט דערשטאכען מיט א מעסער אויף טויט זיין חבר יאן מיטשינעק. פאליציי האט דעם מערדער ארעסטירט.

אנפראגע אין ענגלישען פארלאמענט

וועגען די שטייערן אין די ארץ-ישראל קאלאניעס

לאנדאן, 15. דעצ. (ימא) קאלאנעל וועדזשוואוד האט אויף דער לעצטער זיצונג פון ענגלישען פארלאמענט אנגעפרעגט דעם קאלאניאל-מיניסטער מכח דעם שטייער-סיסטעם אין די יודישע קאלאניעס און ארץ-ישראל. אין נאמען פון קאלאניאל-מיניסטער האט געענטפערט קאפיטאן ערדזשעסטאן, וועלכער האט געזאגט, אז דאס שטייער-סיסטעם אין ארץ-ישראל געפינט זיך אין שטאדיום פון עקספערימענטען. דער נייער שטייער-סיסטעם ווערט שוין אנגעווענדעט אין איינינע קרייזען. עס איז איהם אבער נישט געלונגען פעסטצושטעלען, צי די דאזיגע קרייזען נעמען אויך ארום די יודישע קאלאניעס.

אויף דער אנפראגע פון מאיאר קלייטאן, ווען עס וועלען ענדגילטיג בעשטימט ווערען די קאנצעסיעס פון עקספלאאטירען דעם ים-המלח, האט ערקלערט דער קאלאניאל-מיניסטער, אז בנוגע דער פראגע געהט נאך א מיינונגס-אויסטויש מיט דער רעגירונג פון עבר-הירדן, וועלכע האט געוויסע איינווענדונגען בנוגע איינינע פונקטען פון די קאנצעסיעס. אונגזלען אבער וועט דער ענין ערלעדיגט ווערען.

—o—

פרעזידענט היבער האט נישט געהאט קיין גוטע קבלת פנים אין ארגענטינא

בוענאס-איירעס. (ספ.) אהער איז אנגעקומען אין א ספעציעלען צוג דער אמעריקאנער פרעזידענט היבער. פאר'ן וואקזאל האט זיך פערזאמעלט א גרויסער המון, וואס האט מקבל פנים געווען היבער'ן מיט די אויסרופען: „זאל לעבען ניקאראגוא!" „זאל לעבען סאנדינא!". סאנדינא איז געווען דער פיהרער פון די אויפשטענדיגע אין ניקאראגוא.

יודישער טעאטער אין פילהארמאניע

זאל לאדז, נארוטאוויטש 20.

אונטער דער לייטונג פון א. בערמאן און א. קאמפאניעץ.

[illegible] ד. 17. דעצ. פינקטליך 8.30 א זייגער אווענד

ארדענט איין דער לעקסיקאן-קאמיטעט ביים פראפעסיאנ. יודישען ארטיסטען-פעראיין אין פוילען א זיי-געזונט פארן ה' זלמן זילבערצווייג רעדאקטאר פון לעקסיקאן פון יודישען טעאטער", צו זיין אפפאהר קיין אמעריקא

נאר איין מאל! — נאר איין מאל!

די דירעקציע פון קאמינסקי'ס אין ווארשא: הערמאן פעניגשטיין און מאיר ווינדער האבען דעם כבוד פארצושטעלען אין לאדז די וועלט-בעריהמטע יודישע קינסטלערין, העלדין פעטערס צוא טראומף אין ווארשא

דארא ווייסמאן

און דעם בעריהמטען דראמאטורג און רעזשיסער אנשעל שאר

אין דער אימ-ליגער אויפפיהרונג פון דער גרויסער שלאגער קאמעדיע-דראמע

„ווייב און געליבטע"

פון ח. סיגעל און א. שאר, מוזיק פון הערמאן וואהל, רעזשיס. אנשעל שאר.

צוזאמען מיט דעם גאנצען קינסטלער-פערסאנאל פון קאמינסקי'ס טעאטער די ליבלינגע פון יודישען טעאטער-פובליקום אין פוילען (לויט א. ב.) דאמען: ר. ניזעל, דארא ווייסמאן, אננא ליכאוו, מ. מאנידלא, מ. כוציק, סאניא שלאסבערג, הערן: מאיר ווינדער, שמואל לאנדוי, ה. סאנדלער, אהרן פאליאקאוו, הערמאן פישער, הערמאן פעניגשטיין, זישע קאץ, פ. קערמאן, א. ראטמאן און אנשעל שאר.

פעסט-רעדנער: זלמן זילבערצווייג, מ. יאוילעוו (אין נאמען פון פראפ' יודישען ארטיסטען-פעראיין אין פוילען), אנשעל שאר (יודישע אקטיארען-יוניאן אין אמעריקא). יוליוס ראהאוו (לאדזער יודישע טרופע). מאיר ווינדער (ווארשאווער יודישע שוישפילער). — כאר און ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ל. זעלמאן. — אדמיניסטראטאר ארנוואלד און ארנאלד.

בילעטען צו בעקומען אין דער קאסע. — קיין שטעה-פלעצער. — פאספארטוס און הנחה-בילעטען נישט גילטיג. — אנהויב פינקטליך 8 מיט 30 אין אוונט.

צוגאב קאנטראל-פערזאמלונגען

מארגען 9 פריה דארפען זיך שטעלען צו די צוגאב-קאנטראל-פערזאמלונגען אין לאקאל פון פ. ק. או. אויף נייע טארגאווע 81 די מאנסלייט פון די יאהרגענג 1887, 1888, 1890, 1891, 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, 1898, 1899, 1900, 1901, און 1903, וואס וואוינען אין שטח פון 1. 4. 6. 10. 12. 13. און 14. קאמיסאריאטען און וואס האבען זיך ביז איצט צוליב וועלכע ס'איז סבות צו די קאנטראל-פערזאמלונגען נישט געשטעלט.

ד"ר וואלדמאנ'ען האט די מאכט נישט געוואלט פערלענגערן די וויזע

(—) ווי בעקאנט, האט ד"ר מ. וואלדמאן געוויילט עטליכע וואכען אין לאדז אין צוזאמענהאנג מיט'ן קרן-היסוד-קאמפיין. פאריגע וואך איז ד"ר וואלדמאנ'ען אויסגעגאנגען די פוילישע וויזע און ער האט זיך געווענדעט צו דער מאכט מיט דער בקשה איהם די וויזע צו פערלענגערן, אבער אלע אונטערנעמונגען פון די יודישע דעפוטאטען האבען נישט געהאלפען. ד"ר וואלדמאן איז געצוואונגען געווען אפצופאהרען קיין בערלין.

Achtung!

20 Zł. tägl. Verdienst!

Infolge grosser Nachfrage unserer Holzspielwaren werden noch 50—100 Heimarbeiter gesucht. Leichte Beschäftigung zu Hause. Für Damen und Herren jeden Standes, interessant für Jung und Alt. Bewerbungen mit Rückporto an die Holz- und Spielwarenfabrik Anton Zenkaer, Katharinberg № 12 Erzgeb C'sl. Rep.

וויכטיג פאר הויט-הערינג-הענדלער!

יונגערמאן, ספעציאליסט-פאכמאן אין דער הויט-הערינג-בראנזשע, ווי אויך רוטינירטער בוכהאלטער, זוכט א ענטשפרעכענדע פאסטען. אפערטען:

Sz. Sztokbaum, Warszawa,

Dzika 18/41, dla „M"

די פראקטישסטע מתנה

אויף די חגאות פאר א פאמיליע

איז א פערזיכערונגס-פאליסע פון פ. ק. א.

טעלעפאנישע, שריפטליכע אדער פערזענליכע אנמעלדונגען נעמט אן: רעפרעזענטאנץ פון פ.ק.א. אין לאדז נאווראט 26 טעל. 74-00

פערזיכערונג אהן מעדיצינישער אונטערזוכונג.

חדש-אבצאהל פון 2 זל. אן. דאס ביורא איז טעטיג פון 9—8 נ"מ

3 האנדעלס-לאקאלען

אויף זאוואדזקא, שענקעוויטשא און גרינעם מארק איבערצוגעבען. די ערשטע צוויי זענען גרעסערע, דער דריטער דאנעגען א קלענערע.

אנמעלדונגען: Ogrodowa 72

Spółdzielnia Powszechna.

לאמפען

פיר שפייז-צימער סאלאן-קאבינעט שלאף-צימער

קויפט זיך אמבעסטען און פאבריקס-לאגער ביי

Sz. P. Szmalewicz

פאלודניאווא 8,

טעל. 64-39

ווערען אנגענומען רעפעראטורען אומארבייטונגען, אקסידען.

וויכטיג פאר דאמען!

מאכט איך די עלעגאנטסטע דאמען-היטע נאך דער לעצטער פאריזער מאדע און די עלטעסטע היטע איבערארבייטע איך אויף גאנצליך ניי. געדענקט די אדרעס:

פאר נאר 2.50 זל.

זאוואדסקא 23

אין הויף. 2-טען איינגאנג, לינקס פארטער.

פערהאנען מיט די שענסטע מאדעלען פון דער לעצטער נייהייט און א שעהנער אויסוואהל פון פערשידענע פערטיגע היטען אויף לאגער.

„TOLA"

פעדעראסטען אין דער תפיסה-קאמער

(וו) אין דער תפיסה אויף קאפערניק-גאס האט מען געפאקט צוויי ארעסטאנטען, וואס האבען זיך א צייט געטריבען האמא-סעקסואליזם. איינער פון זיי איז בערעק קאלעכמאן, וואס זיצט פאר א גנבה און דער צווייטער — בראניסלאוו שערלעצקי. די געריכטס-מאכט פיהרט אנ'אויספארשונג.

אויף מעסער-שטעך

(וו) נעכטען איז אויף פלאץ קאשטשעלני פארגעקומען א געשלעג אויף מעסערס צווישען בערשוינגען פון דער אונטער-וועלט. א געוויסער סטאניסלאוו יארושאנבעק איז פון די מעסער-שטעך אין א זעהר שווערען צושטאנד אפגעפיהרט געווארען אין שפיטאל. פאליציי האט די פערברעכער ארעסטירט.

א שפאלטונג אין נאדעל-פעראיין

(נ) אויף דער ראנערשטאג'דיגער זיצונג פון דער פערוואלטונג פון יודישען נאדעל-ארבייטער-פעראיין האט ה' מ. לעוואנדע ערקלערט, אז די פועלי-ציון טרעטען ארויס פון פעראיין און גרינדען א בעזונדערען נאדעל-פעראיין.

לייכטע פערזיכערונג-מעגליכקייטען

פון אינפארמירטע קרייזען דערוויסען מיר זיך וועגען גרויסען ערפאלג פון דער פערזיכערונגס-אקציע פון פ.ק.א. אין לאדז. די ערשטע אפטיילונג אויף נאווראט 26 האט שוין ביז איצט רעגיסטרירט 1000 פערזיכערטע פון די פערשידענסטע געזעלשאפטליכע קרייזען, ווי ארבייטער, פרייע פראפעסיעס, סוחרים, לעהרער א.א.

די הויפט-אטראקציע פון די דאזיגע פערזיכערונגען איז דער לייכטער אופן פון איינצאהלען די ראטעס און דאס ארויסגעבען פאליסען נישט צו דארפען פריהער אונטערזוכט ווערען פון א דאקטאר.

קלויזולעס

— און —

זאבעזפיעטשעניעס

אויף וועקסלען

בעזארגט שנעל דאס רעכטס-קאנסולטענטען-ביורא

„ארגוס", 36 זאכאדניא 36

פראנט, פארטער.

OSŁABIENIE

BLEDNICE

LECZY

HEMOGEN

oryginalny tylko z firmą

KLAWE

א רוג-פלאץ

אין צענטרום פון שטאט פון זאפארט פרייזווערט צו פערקויפען, אפערטען אבצוגעבען אין אדמינ. פון „לאדז. טאגעבלאט" אונטער "M. R."

ווען איהר נעהמט אריבער די גאס

גייט מיט אפענע אויגען; איהר קענט בלייבען אנ'אייביגער קאליקע, אדער נאר געפינען דעם טויט.

היט זיך. מען זאל אייך נישט איבערפאהרען.

OBRAZY

okazyjnie tanio do sprzedania.

Wiadomość Piotrkowska № 238

w podwórzu, parter, m. 7.

געפונען געווארען.

אויף דער פארשטעלונג אין „פילהארמאניע" זונטאג דעם 9.12 וואס ס'האט איינגעארדענט „תומכי אורחים" איז געפונען געווארען א גאלדענע בראנזעלעטקע. מען קען זעלבע אבנעמען ביים קאסירער פון „תומכי אורחים" יעדען טאג פון 7 ביז 9 אווענט.

פאר דאמען און הערען

פראפעסיאנעלע קורסען
פאר אויטא-פיהרער פון

Franciszek Grętkiewicz

(ג. מיטאינהאבער און דירעקטאר פון די קורסען "וויגא") — —

לאדז, אל. קאשציושקי 21, טעל. 75-35.

איינשרייבונגען ווערען אנגענומען אין שול-לאקאל פון 8 פריה ביז 8 אווענד.

אויטאמאבילען צום לערנען 4, 6 און 8 צילינדער-דיגע. — טעכנישע רעפאראטורען און אויטאמאבילען-רעמאנט.

פון מארגען! „די ווידוי פון דער 16-יעהריגער"

אויפ'ן יסוד פון די היינטיגע, דראסטישע טעקסטליכע טראבלעמען, גע-שטיצט אויפ'ן גרונד פון דער לעצטער בערלינער טראגעדיע פון שילער

קראנץ און פרל. שעלער.

קינא „פאלאס"

קינא-טעאטער **ZACHĘTA**

זגערזשער 26

היינט און ווייטערע טעג!

דער לעצטער וואלס

שאמפאנישע פארסע אין 10 גרויסע אקטען, אין די הויפט-ראלען:

LIANA HAID W. FRITSCH, IDA WURST i SCHLETTOW

ארקעסטער צוגעפאסט צום בילד אונטער דער לייטונג פון ד. שימקיעוויטש.

דער נאהענטסטער פראגראם:
דאס הויז פון שדים

בילינע וואך

ביז דעם 20-טן ד. ח. איך האב שוין אנגעהויבען

דעם יעהרליכען אויספערקויף

פון אין און אויסלענדישע קאסמעטיק פטייקס-לאנער און פאר-פומעריע

(רוג וולטשאדניא) טעלעפאן 36-30.

I. GALEWSKA, Cegielniana 42

Łódź, dnia 15 grudnia 1928 roku.

PRZETARG.

Magistrat m. Łodzi ogłasza pisemny publiczny przetarg na dostarczenie na Polesie Konstantynowskie w Łodzi zadołowanie i zlasowanie 2000 mtr.³ ciasta wapiennego dla wykończenia budującej się Kolonji mieszkaniowej.

Oferty in minus od sumy zł. 41,00 za m.³ ciasta wapiennego z wapna kieleckiego, Kadzielnia, Brynica, Borochowieckiego lub Sulejowskiego, należy składać w Wydziale Budownictwa Magistratu m. Łodzi, Plac Wolności Nr. 14, pokój 41 do dnia 21 grudnia 1928 r. do godziny 12-ej w południe w kopertach zalakowanych pieczęcią firmową z napisem „Oferta na dostarczenie i zlasowanie wapna do budowy Kolonji na Polesiu Konstantynowskiem". Do oferty należy dołączyć dowód złożenia wadjum do dyspozytu Magistratu m. Łodzi w wysokości 3% oferowanej sumy w gotówce.

Oferty, nie odpowiadające warunkom przetargu lub złożone po terminie, nie będą rozpatrywane.

Oferty będą otwarte d. 21 (dwudziestego pierwszego) grudnia 1928 r., o godzinie 13-ej w Magistracie Plac Wolności Nr. 14, pokój Nr. 43 i w ciągu następnych 3-ch dni Magistrat rozstrzygnie który z ubiegających się utrzymał się na przetargu, poczem złożone wadja będą niezwłocznie zwrócone oferentom, którzy się nie utrzymali na przetargu, wadjum zaś oferenta, który utrzymał się pozostanie w Magistracie jako — zabezpieczenie wykonania przyjętego przezeń w ofercie zobowiązania.

Informacje dotyczące warunków technicznych i terminów wykonania udzielane będą zainteresowanym w Oddziale Architektonicznym Wydziału Budownictwa od dn. 17 do dn. 20 grudnia 1928 r. w godzinach urzędowych.

„ĆMIELÓW"

לאגער פון פארצעלאן, גלאז, קרישטאלען, מאיאליק א. ד. ג.
אין לאדז,
פיעטריקאווער 31
טעל. 80-6 — טעל. 80-6
ספעציאליטעט: טיש-סערוויזען.

דאנקזאגונג.

א הערצליכען דאנק דריקען מיר אויס אונזער ג' דאמען-קאמיטעט, אונזערע ג' מיטגלידער און די דירעקציע פון יודישען טעאטער אין פילהארמאניע, וועלכע האבען מיטגעהאלפען גינסטיג אדורכפיהרען די פארשטעלונג אין פילהארמאניע ד. 9-טען ד, מ. לטובת אונזער פעראיין, אויך דאנקען מיר די ג' שפענדער און בעזוכער, וועלכע האבען מיטגעהאלפען צו דעם מאטעריעלען ערפאלג.

אין נאמען פון די נויטבעדערפטיגע בכבודע פאמיליעס וועלכע ווערען דורך אונזער פעראיין אונטערשטיצט
צייכנען מיט דאנק
די פערוואלטונג פון הילפס-פעראיין
„תומכי אורחים" פאמארסקא 18

סניף יבנה ע"י המזרחי בלודז.

דער סניף ביים היגען „מזרחי" עפענט אויף פון נייעיאהר אן אווענד-קורסען אין לאקאל פון „בית אולפנא" צעגעלניאנא 60 טעל. 46-76.

א) פאר די קינדער וואס לערנען אין די פאלקס-שולען, וועלכע קענען שוין לעזען און שרייבען העברעאיש, וועט אונענטגעלטליך אונטערריכטעט ווערען 1-טע גרופע: חומש, רש"י, נביאים, דינים, און די העברעאישע שפראך. 2-טע גרופע: חומש רש"י, נביאים, משנה, גמרא שולחן ערוך און העברעאיש. ב) גלייכצייטיג ווערען געעפענט קורסען פאר דערוואקסענע, וועלכע ווילען זיך פערפאלקומען אין העברעאיש, פויליש און מאטעמאטיק, און אויב ס'וועט זיך בילדען א גרופע, וועלכע גרייטען זיך צו אלס חלוצים צו פאהרען קיין ארץ-ישראל — אויך ענגליש. די קורסען וועלען געלייטעט ווערען דורך בעקאנטע פעדאגאגען אין רעליגיעז נאציאנאלען גייסט. איינשרייבונגען נעמט אן דאס סעקרעטאר אט יעדען טאג פון 4 ביז 7 נאכמיטאג פון היינט זונטאג דעם דעם 16 דעצעמבער. וכל הקודם זכה!

פעלץ-ווארען

קען מען קויפען אמביליגסטע און אויף די בעקוועמסטע בעדינגונגען נאר ביי דער לאנג-יעהריגער פירמע

ל. ב. פעפער, ווסכאדניא 42

טעלעפ. 78-04.

בעמ.: די קירזשנער ווערקשטעל אויפ'ן ארט. די ארבייט ווערט אויסגעפיהרט פינקטליך און רעעל.

עס ווערט אנגענומען בוימוואלע און קאם-גארן מעכאניש צום
טרייבען, שערען און שליכטען
פינקטליכע און גענויע אויספיהרונג.
אנפראגען טעלעפאן 19-5.

6926

ספעציאליסט פון היילבאר מאכאזשען און גימנאסטיק.

אברהם קאזשמינסקי

לאדז, ליפאווא 36 (בוי ושעלאנא) טעל. 69.54
מיט פיל יאהר פראקטיק אין ווארשאווער שפיטאלען ווי אויך יעהרליכע סעזאן-ארבייט אין טשעכאטשינעק נעהמט אן מאסאזשען געגען רעומאטיזם ארטרעטיזם אישיאס פאראליזש א. ד. ג. ספעציאליטעט פון אנמאגערונגס-מעטאדע בעמ. כ נעם אויך אן בעשטעלונגען אויף דער פראווינץ ווי ס'איז נאר פערהאן טראמוואי-פערבינדונג.

ספרים

קויף איך פאר אמעריקא. אפערטען אין אדמינ. אונטער „R. L."

6663

Gute solide
Herrenstoffe für jeden Zweck
Damenstoffe für Mäntel u. Kostüme
Wollene Kleiderstoffe
empfiehlt zu mässigen Preisen

TUCHHANDLUNG
G. E. Restel
LODZ
84 Petrikauer 84

Spezialität
Leonhardtsche Waren

NA GWIAZDKĘ

zrób niespodziankę mężowi, narzeczonemu, żonie i narzeczonej — oddaj garderobę do odświeżenia

Polski Kurjer Krawiecki

Bronisław Brzozowski

Łódź, Żeromskiego 99. telefon 60-99

Zachowaj adres — Dzwoń tel. 60-99

Przyjmuje wszelkie obstalunki wchodzące w zakres krawiecki, nicówki i reperacje. Odświeżenie garnituru 2.80 zł. Odświeżenie sukni 2.60 zł. z odesłaniem i odebraniem. Pranie chemiczne, farbowanie, wywabianie wszelk. plam jak również roboty i reper. futrzane. Roboty wykonywam jaknajsolidniej i punktualnie.

!! nie zapominaj o karnawale !!

היפאטעקען-געלד

צו ביליגע צינזען
אויף בערלינער הייזער
בעזארגט שנעל

Ch. Regenwetter
Berlin S. 14, Stallschreiber № 33
Telefon: Dönhoff 4337.

„דבר"

עתון פועלי ארץ-ישראל

תל-אביב ת. ד. 199 Tel-Aviv P. O. B. 199
חשבון מוחר בפ. ק. א. 191.300.
דמי החתימה לחודש — 10 זהוב.
לחברי תנועת א"י העובדת על כל אגפיה ומפלגותיה — ול„תרבות" — מוריה ומוסדותיה — הנחה. פרטים במרכזים.

אנאנסען-פרייזן: [illegible]

Redaktor-wydawca E. Hamburski

Tłocznia: E. i M. Hamburskich w Łodzi, Piotrkowska 19.